

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 18 · 16. november
Sesjonen 2022–2023

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny vateringsordning med faste vateringstidspunkter. Derfor vil saksreferat og tilhørende vatering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte onsdag den 16. november 2022 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 18):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:11]: Representanten Birgit Oline Kjerstad vil framsette et representantforslag.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:00:27]: På vegner av Hilde Marie Gaebpie Danielsen og meg sjølv vil eg fremje eit representantforslag om ein ny skogpolitikk.

Presidenten [10:00:38]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:00:44]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:00:45]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsminister Jonas Gahr Støre vil møte til muntlig spørretime.

Statsministeren er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter med første hovedspørsmål, fra representanten Erna Solberg.

Erna Solberg (H) [10:01:12]: Da regjeringen la fram statsbudsjettet, og i tiden før, annonserte de at det var et stramt budsjett som ble lagt frem. Konklusjonen var det som står i Gul bok, eller i nasjonalbudsjettet, at det er et nøytralt budsjett – det er et budsjett som verken er stramt eller ekspansivt. Det er likevel sånn at dette budsjettet virker innstrammende på norsk økonomi. Vi ser jo nå at virkningen av budsjettet er en stor innstramming, særlig i næringslivets investeringer i distriktene.

Mitt spørsmål til statsministeren er: Var det regjeringens ambisjon at det var i private investeringer, særlig i Distrikts-Norge, det skulle være innstramminger i med dette budsjettet, eller har dette kommet overraskende på statsministeren?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:02:21]: Det var ikke på noen måte regjeringens ambisjon. Vi la fram et tilpasset budsjett for den situasjonen Norge er i. Vi er i en inflasjonsperiode der renten øker. Det viktigste for næringslivet er å ha en forutsigbar politikk som får kontroll over prisstigningen, holder igjen renten, påvirker kronekursen og kan opprettholde det at vi nå har et høyt aktivitetsnivå i norsk nærings- og arbeidsliv. Vi har lav ledighet, men framtidsutsiktene er krevende.

Budsjettet skulle bidra til at vi, på budsjettssiden, samspiller med det Norges Bank gjør når de prioriterer å få kontroll på renten, så vi kan komme gjennom dette med Europas laveste ledighet, skape nye jobber, klare det grønne skiftet. Dette skjer jo i stor grad i distriktene.

Den næringsoptimismen vi har knyttet til energi, fornybar energi, utlysning av havvind – store prosjekter som kommer – er distriktsnæringer. Men da må vi holde orden på økonomien. Det aller viktigste da, hvis vi skal ta det fra toppen, er å sørge for at prisstigningen ikke gjør det uforutsigbart å drive næringsvirksomhet, at renten ikke skal slå inn på bedriftenes gjeld, på kronekurs, ikke ramme oss som forbrukere når vi etterspør fra bedriftene – og at vi også har en aktiv distriktspolitikk som legger til rette for alle de flotte mulighetene vi har for næringsutvikling i norske distrikter.

Erna Solberg (H) [10:03:44]: Hvis jeg forstår statsministerens svar, er det altså overraskende. Det betyr at man kan stille spørsmål ved hva regjeringen har gjort av utredninger på bakgrunn av sitt eget budsjetts virkning i privat sektor, for det er jo ikke sånn at det er optimisme i kraftbransjen. Man stopper nå utbygging av kraftanlegg på kraftanlegg som skal bidra til å gjøre balansen bedre. Det er heller ikke optimisme i den næringen som er en av våre største eksportnæringer for fremtiden, nemlig oppdrettsnæringen. Tvert imot skrinlegger man nå prosjekter en masse. Og det er ikke optimisme i mange av de kunnskapsbedriftene som nå opplever at man målrettet skattlegger alle bedrifter som er kompetanseavhengige, ved å øke beskatningen på arbeidsgiveravgiften.

Mitt spørsmål til regjeringen er derfor: Når man ikke har vurdert og sett disse konsekvensene, i hvilken grad er man da villig til å se at politisk risiko, som man nå har bidratt til, kommer til å medføre dårligere velferd fremover?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:04:50]: Vi har hatt ekstraordinært høye kraftinntekter til selskapene som driver med kraft. Det er rettferdig at noe av det samles inn og fordeles rettferdig i samfunnet. Det har regjeringen gjort. Fortsatt vil det være lønnsomt og interessant å investere i kraft i Norge, enten det handler om vannkraft, vindkraft på land eller vindkraft til havs. Norge kommer til å trenge mer energi. Det er en spennende framtidsnæring. Grunnrenteskatt betyr at investeringer er lønnsomme før og etter skatt, og staten skal være med på det.

Når det gjelder oppdrett, tar denne regjeringen et historisk ansvar med å innføre grunnrente. Hva er grunnrente? Jo, det er at man betaler leie av grunnen, som er fellesskapets utgangspunkt for at vi fordeler de inntektene. Fortsatt vil det være lønnsomt å drive opp-

drett i Norge, lønnsomt å investere og lønnsomt å ansette folk i den bransjen.

Regjeringen tar dette ansvaret, og det kommer til å skape nye muligheter, samtidig som vi tar vare på fellesskapet og velferdsstaten, som vi sammen må finansiere.

Presidenten [10:05:48]: Det åpnes for oppfølgings-spørsmål – først Erna Solberg.

Erna Solberg (H) [10:05:48]: Når regjeringen er overrasket over virkningen av sitt eget opplegg, burde man kanskje reflektere over om det er grunnlag for å tenke annerledes, for nå får det altså konsekvenser, f.eks. innenfor den delen av kraftbransjen som har jobbet mye de siste årene, vindkraftbransjen. Det meldes om at vindkraftverk som allerede er bygd, kan komme til å gå konkurs, og at langsiktige kraftavtaler for industrien, eksport som vi også lever av, kan ryke. Det er ikke vurdert. Et grunnrenteskattesystem forutsetter et nøytralt system. Ingen av de grunnrenteforslagene regjeringen har lagt frem, er nøytrale, sånn som de er utformet, fordi de er dårlig utredet.

Vi har over lang tid bygd opp en oppdrettsnæring ved å være en konsekvent leverandør i markedene. Nå faller altså markedsarbeidet i fisk, rett og slett, ved at man ikke lenger kan ta risikoen med å inngå langsiktige kontrakter. Ser regjeringen noe grunnlag for å endre dette?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:06:56]: Noe som er overraskende for meg, er å høre Høyre og store deler av oppdrettsnæringen nå si at det er rimelig å betale mer skatt, betydelig mer skatt, det er man villig til, men man kan diskutere formen. Det hørte vi ikke for et halvt år siden og ett år siden, det hørte vi ikke da Erna Solberg la hele utredningen om grunnrente i skuffen. Vi har hentet den fram, forbedret den og lagt den fram for å få en rettferdig beskatning.

Jeg er ikke overrasket over at deler av næringen går til kamp mot den, men vi skal stå i det. Det blir grunnrente på havbruk. Det er på høring, og i beste norske tradisjon lytter vi til høringen.

På fredag er det et møte mellom finansministeren og fiskeriministerens og de største aktørene i næringen. Det tror jeg kommer til å oppklare en del ting. Og fordi det er en god tradisjon for det, skal vi sørge for at det framlegget som kommer til Stortinget, er et godt gjen-nomarbeidet framlegg, og jeg håper på så bred oppslutning om det som mulig.

Det er muligheter og interesse for langvarige investeringer i kraft – langvarige investeringer i det som er Norges fortrinn. Vi skal bidra til lave og stabile priser på kraft, og det har Norge alle forutsetninger for.

Presidenten [10:08:00]: Erna Solberg – til oppfølgingsspørsmål.

Erna Solberg (H) [10:08:00]: Det vi har en lang norsk tradisjon for, er å skjønne at næringslivet trenger forutsigbarhet, og at vi derfor må vurdere den politiske risikoen ved endrede skatte- og rammebetingelser. Derfor satte den forrige regjeringen ned et skatteutvalg som skal levere innstilling til jul, som nettopp skal se på alle disse delene av næringsbeskatningen og følge den norske modellen for høringer, den norske modellen for å gjennomføre ting og å se ting i en helhet.

Det regjeringen har introdusert, er en stor grad av politisk risiko. La meg ta et eksempel. Jeg har nettopp vært med i delegasjonen fra Stortinget til Asia om hvordan grunnrenteskatteopplegget nå fungerer. Der sitter altså Mowi sin salgsrepresentant i Japan nesten med tårer i øynene og sier: Jeg vet ikke hvem jeg skal selge fisk til her, når jeg ikke kan ha langsiktige kontrakter. Derfor ødelegger det også for produksjonen i Norge. Det som skjer nå, er at det markedsarbeidet vi over lang tid har bygd opp, ødelegges på kort sikt. Vil regjeringen vurdere å endre normprissystemet nå, slik at vi faktisk ikke ødelegger våre egne opparbeidede markeder?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:09:06]: Det som er helt sikkert, er at hvis vi følger Høyres råd og skal bruke hele 2024 på drøfting og seminar om hva slags skatt man skal ha, da blir det usikkerhet. Da blir det betydelig spill i alle retninger. – Dette er på høring. Vi kommer til å ta de innspillene med oss.

Hvis vi går til normpris – la meg si det på denne måten: Vi skal sørge for et system som verdsetter fisken ut fra hva den er verdt: kvaliteten den har, størrelsen den har. Igjen: Det møtet vi skal ha på fredag mellom finansministeren og næringen, kommer til å oppklare en god del rundt det.

Jeg ser at i den perioden dette diskuteres, oppstår det usikkerhet. Men jeg er faktisk ikke redd for at forbrukerne i Japan og i Asia skal mangle norsk fisk i framtiden. De etterspør den fisken, den produseres, den er lønnsom å investere i, og den kommer til å være lønnsom å investere i framover. Men nå innfører vi det vi ikke har hatt mot og kraft til å gjøre til nå, nemlig grunnrente også her, som vi har for oljen og gassen. Den etterspørres, den produseres, den er lønnsom. Vi kommer til å få det til, og det kommer til å skje på en god måte, for alle dem som både investerer, er bedriftseiere og jobber i næringen.

Erna Solberg (H) [10:10:10]: Hvis jeg hører riktig, sier statsministeren at på fredag kommer Arbeiderpartiet til å gå inn på det forslaget som vi fra flere partier har fremmet i Stortinget om å endre på normprissys-

temet. Det vil i så fall være bra, og da skal han få honnør fra meg, for det er ikke sånn at vi ikke har konkurrenter. Allerede nå forteller vår fiskeriutsending i Japan at de arrangerer turer til Chile for å selge fisken, altså for å selge mer chilensk laks, fordi man kan ha stabile priser.

Markedet til forbrukere forutsetter at man samarbeider med dagligvarekjedene, som ikke kan basere seg på et spotprismarked, men må ha langsiktighet. Det er så rart å høre en regjering som har jobbet for fastpriser i kraftnæringen, kanskje det enkleste grunnrentebeskatningssystemet vi kan ha, nå jobber for det på et mye mer komplisert område med helt andre typer markeder og tviholder på at vi ikke skal ha det. Dette er på vei til å dra bena ut under mye av markedsarbeidet. En regjering som har ambisjoner om å sørge for mer eksport, burde tenkt annerledes. Kan statsministeren bekrefte at det betyr at man endrer opplegget på fredag?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:11:17]: I god norsk tradisjon har vi dialog med næringen. Dette forslaget er på høring. Det er i god norsk tradisjon.

Nå blir det et møte mellom finansministeren og fiskeriministeren og de største aktørene. De største aktørene hadde et overskudd på 18 mrd. kr og tok ut 7,2 mrd. kr i utbytte. Det er rimelig med mer beskatning. Det erkjenner nå også Høyre. Det gjorde de ikke før; de la det i skuffen og hadde ikke kraft til å gjennomføre det. Nå kommer det, og det kommer gjennom en grundig høring, og da skal vi lande på rimelige løsninger. Da skal Erna Solberg stå og si: Ja, dette var rimelig avveid, det traff godt. Det er det som er målet. Men målet er også at fellesskapet, og det som er felles velferd i Norge, også skal ha en større del av andelen når vi leier ut og bruker fellesarealer, som våre fjorder og våre hav er – fortsatt lønnsom næring, men fortsatt et godt bidrag til spleiselaget.

Presidenten [10:12:13]: Sivert Bjørnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:12:25]: Regjeringen og særlig finansministeren har på inn- og utpust i høst snakket om spill, om en såkalt lakselobby, og om at det er kapitalsterke krefter som nå reiser seg mot regjeringen. Sannheten er at det er helt vanlige folk som reiser seg mot regjeringen. Det finnes riktignok en del lakseoppdrettere i dette landet, men ikke nok til at de alene skal få regjeringspartiene ned til rundt 20 pst. oppslutning til sammen.

En av disse helt vanlige er hovedtillitsvalgt for NNN i Salmar, Hans Stølan. Han er tidligere Arbeiderpartiordfører på Frøya – nå medlem i Senterpartiet. Han sier rett ut at forslaget fra regjeringen er «et makkverk av et venstrehåndsarbeid», og at han synes det er ille når fag-

foreninger, ansatte og selskaper blir beskyldt for «narrespill».

Tror statsministeren at det som nå foregår, er et narrespill, eller kan det være at investeringsfrys og permitteringer er en direkte konsekvens av det Stølan kaller «et makkverk av et venstrehåndsarbeid»?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:13:26]: Dette er et gjennomarbeidet forslag, basert på en stor utredning som den regjeringen Bjørnstad støttet, la i skuffen. Det er forbedret og sendt ut på høring for at vi nå omsider skal gjøre det som er riktig, nemlig å innføre en grunnrente på havbruk. Det er en ekstremt lønnsom næring, mange ganger mer enn industrien, og da er det rimelig at fellesskapet får noe tilbake. Det er godt for dem som jobber i bedriftene, for lokalsamfunnene som de kommer fra, og også for lokalsamfunn som ikke har oppdrett, men som skal få en del av den totale verdiskapingen.

Jeg skjønner at de som jobber i en bedrift som truer med å permittere de ansatte, enten det er på grunn av sesongvariasjoner eller andre forhold, er kritiske og urolige for det. Det skjedde permitteringer også i fjor, da det ikke var et forslag om denne grunnrenteskatten, og det skjer i år – jeg skal ikke spekulere i motivene. Men jeg har tro på at gjennom den prosessen vi har lagt med en høring, hvor vi hører på innspillene, vi tilpasser etter det vi får, skal få et godt tilpasset opplegg som fortsatt sikrer trygge arbeidsplasser, høy verdiskaping og gode lokalsamfunn langs kysten.

Presidenten [10:14:31]: Sivert Bjørnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:14:32]: Problemet er at det hersker full forvirring om hva som faktisk skal gjelde fra 1. januar, når skatten innføres. Vedum sa på Dagsrevyen i forgårs at skatten skal baseres på faktiske inntekter, men det er stikk motsatt av hva som står i høringsnotatet.

En annen sak som skaper forvirring, er hvem som skal sitte igjen med pengene denne skatten bringer inn. De som så pressekonferansen på Blaafarveværket i september, og som har fulgt debatten senere, har fått inntrykk av at det er vertskommunene som skal sitte igjen med pengene. I går ble det imidlertid kjent at Oslo kommune kommer til å sitte igjen med mest, omtrent 200 mill. kr, uten å ha en eneste merd eller en eneste vindmølle.

Tror statsministeren at det oppfattes som rettferdig på Frøya, på Senja, på Skjervøy, på Bømlo eller i Alta at en kommune som ikke har avsatt en eneste kvadratmeter areal verken til laks eller vindkraft, kommer ut som den store vinneren?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:15:31]: Jeg skjønner at noen har interesse av å skape full forvirring rundt dette. Det er en velkjent strategi: skape forvirring for å skape usikkerhet, skape press, ønske å få ting lagt bort. Det kommer ikke til å skje.

Hvem skal sitte igjen med dette? Vi skal ha en fordeling hvor vertskommunene kommer bedre ut. Det er helt klart, og det er målet. Gjennom de ulike ordningene er det der det skal være. Ellers er det satsing på en femti-femti-fordeling mellom det som går til kommunene, og det som går til fellesskapet i stort.

Stange kommune i Innlandet har ikke oppdrett, har ikke olje og gass, har ikke vannkraft – men de har eldre. Derfor skal vi sørge for at det er inntekter til fellesskapet som også fordeles på den måten, der hvor innbyggere bor, der hvor det er behov for velferd, og denne skatten bidrar til at vi styrker de inntektene. Det er en politisk oppgave å finansiere velferdsstaten framover. Den kan ikke finansieres rett fra oljefondet, som Sivert Bjørnstad ønsker. Den må finansieres gjennom arbeid og verdiskaping, også fra denne sektoren.

Presidenten [10:16:31]: Vi går videre til neste hovedspørsmål

Bård Hoksrud (FrP) [10:16:47]: I alle år har Fremskrittspartiet advart mot Lotto-tilstander i eldreomsorgen, der postnummeret ditt avgjør om du får god eller dårlig omsorg. Nå virker det som om regjeringen ønsker å utvide Lotto-tilstanden til ikke bare å gjelde de eldre, men også gjelde alle helsetjenestene våre. Ikke bare setter regjeringen bremsene på og fjerner investeringstilskudd til nye sykehjem og omsorgsplasser, nå skal regjeringen også fjerne fritt behandlingsvalg. Dermed går regjeringen bort fra selve grunnprinsippet i helsevesenet vårt – like helsetjenester til alle. I motsetning til statsministeren, som bare vil at de med god råd skal kunne kjøpe private helsetjenester, slik som da han selv fikk strekk i låret etter en fotballkamp, vil Fremskrittspartiet gjøre private tjenester tilgjengelig for alle, uavhengig av personlig økonomi.

Jeg tror statsministeren kommer til å svare at man svekker de private helsetjenestene for å styrke de offentlige. Sannheten er en annen, for selv om man svekker de private helsetjenestene, blir ikke de offentlige noe bedre. Helsepersonellet vårt er utslitt, helsekøene vokser, og vi mangler allerede flere tusen leger og sykepleiere. Alt tyder på at vi vil mangle mange flere i årene som kommer. Resultatet av ikke å ta i bruk ledig privat kapasitet er rett og slett dårligere helsetjenester til alle.

Denne regjeringen synes å ha allergi mot alt så lenge det står «privat» på det. I motsetning til regjeringen er Fremskrittspartiet opptatt av bedre løsninger for flere. Vi mener bedre helsetjenester gir folk mer frihet.

Hva mener statsministeren om at regjeringens politikk heller plasserer folk i helsekø enn at staten kjøper ledig kapasitet, uavhengig av om den kommer fra det private eller offentlige, og dermed bidrar til å ta Norge vekk fra selve grunnprinsippet i helsevesenet vårt om like helsetjenester til alle, uavhengig av lommebok?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:18:37]: To ganger brukte representanten Hoksrud ordene «grunnprinsippet i helsevesenet vårt», og la meg si litt om det. Grunnprinsippet i vår helsetjeneste er at fellesskapet tar ansvar for at vi har et godt helsetilbud. Det finansierer vi gjennom spleiselaget velferdsstaten, og vi sørger for at det er et variert tilbud fra fastlege til det vi trenger av spesialbehandling på sykehus, og det vi trenger i andre omsorgstjenester ute i kommunene. Det trenger sikker finansiering og klok bruk av folk.

Vi har noen store utfordringer nå – delvis etter åtte år med Bård Hoksruks parti i regjering. Vi mangler tussvis, det er riktig, fordi man ikke tok tak i det, fordi man ikke finansierte det. Derfor har vi mangel på jordmødre. Vi har også mangel på fastleger. Man lot en fastlegekrise vokse fram. Det rokket ved grunnprinsippet i vår helsetjeneste.

Staten kjøper fra private – det er jeg for, men det skal være en gjennomtenkt innkjøpsordning, som tar hensyn til hva som er helheten i den enkelte region og i den enkelte krets rundt et sykehus. Ordningen til Hoksrud var at private hadde sugerør inn i sykehusenes kasse, tok penger ut, gjorde det vanskelig å planlegge for personell, nøkkelpersonell, som vi har mangel på.

Vi skal ha en bedre planlegging, bedre oversikt og nå flere med høykvalitets pleie. Derfor har vi nå nedsatt et grundig utvalg for å gå igjennom hva vi trenger i denne sektoren i årene framover. Og vi organiserer helsetjenesten slik at det er et overordnet politisk ansvar for fellesskapet hvordan vi innretter den. Da kommer fortsatt sykehusene til å kjøpe inn tjenester fra private, fra ideelle – fra det mangfoldet. Men styringen må komme politisk, ikke fra den andre siden – det er ikke noe grunnprinsipp i vår helsetjeneste. Det er et grunnprinsipp på helt andre helseområder, som jeg tror representanten Hoksrud gjerne kunne tenke seg – den amerikanske, den forsikringsbaserte eller den privatdominerte tjenesten. Det er ikke vår vei, og det er ikke det grunnprinsippet vi følger.

Bård Hoksrud (FrP) [10:20:33]: Grunnprinsippet til Fremskrittspartiet er at vi ønsker at folk skal få hjelp uavhengig av hvem de får den av, og at det er offentlige som betaler. Det hjelper ikke å nedsette utvalg.

I sist uke var det høring om fritt behandlingsvalg i helsekomiteen. Da sa lege Lars K. Gullestad ved Colosseum-klinikken at pasienter vil dø dersom fjerning av fritt be-

handlingsvalg gjennomføres slik regjeringen legger opp til. Hos flere av pasientene som kommer til Colosseumsklinikken gjennom fritt behandlingsvalg, blir det avdekket magekreft. Mens det statlig finansierte private tilbudet har kortere ventetid, må man i det offentlige stå i kø i inntil 67 uker, altså i over ett år. Med regjeringens politikk blir pasienter heller plassert i helsekø enn å få gratis helsehjelp av private aktører. Konsekvensen er at pasienter vil dø fordi kreften ikke blir avdekket i tide.

Hva synes statsministeren om at fagekspertene mener at politikken han fører, vil føre til at pasienter dør i helsekø?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:21:31]: Jeg vil være veldig varsom med at de som driver en privat klinikk, truer med at pasientene dør fordi det organiseres på en annen måte. De som er i behandling, skal få fullført sin behandling. Det er et ansvar man har, og man har rett til helsehjelp. Det står i loven, og sånn skal det være.

Men spørsmålet er igjen: Er det slik at uavhengig av hvem som leverer, sikrer vi helsetjenesten i vårt land? Jeg er ikke så sikker på det. Jeg tror det er en del grunnleggende tjenester som det offentlige må ta ansvaret for at blir organisert og levert. Sykehusene våre har stort ansvar for å levere akuttjenester, for å levere utdanning, for levere forskning og for å levere hele den krevende verdikjeden det er å ha et godt helsetilbud for representanten Hoksrud, for meg og for alle andre, og da må det være et politisk ansvar å styre hvordan vi bruker ressursene, og hvordan vi fremmer tilbudene. Hvis vi snur opp ned på dette og sier at det er den som driver en klinikk som skal bestemme hvordan vi bruker våre knappe helseressurser, da når vi færre, og da får vi mindre rettferdig fordeling av den helsehjelpen. Det er ikke den kursen regjeringen vil følge.

Presidenten [10:22:27]: Tone Wilhelmsen Trøen – til oppfølgingsspørsmål.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:22:38]: Vi vet at mennesker som sliter med rusavhengighet, og som sliter med psykisk uhelse, har store helseutfordringer. De er blant de svakeste og mest sårbare pasientene våre. Vi vet at særlig for disse pasientene er valgfrihet og mangfold i tilbudet viktig. Det kom tydelig frem da fritt behandlingsvalg ble evaluert. Arbeiderpartiet har brukt mye tid i det siste på å fremstille behandlingen til noen av de svakeste og sykeste pasientene våre som et økonomisk tap for de offentlige sykehusene. Jeg har møtt pasienter som har fått livet sitt tilbake ved å benytte fritt behandlingsvalg. Den behandlingen de har fått, blir altså sett på som å tappe de offentlige sykehusene. Mener statsministeren at når det offentlige sikrer helt

nødvendig helsehjelp til pasienter som er henvist til det fra det offentlige, med alvorlig ruslidelse, er det et tap for samfunnet?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:23:40]: Nei, når folk får hjelp, er det ikke et tap for samfunnet. Slik vi vil ha vårt helsevesen, er det veldig mange av de tilbudene som representanten Trøen viser til som fortsatt skal spille en viktig rolle. Jeg har besøkt mange av dem. De gir god hjelp til utsatte pasienter innenfor rus og psykisk helse som trenger litt annen type hjelp enn det som kanskje skjer i et sykehus. Så det er jeg for. Men spørsmålet er: Hvordan organiserer vi og legger til rette for det? Det som er skjedd i en god del sammenhenger, er at oppstarten av tilbud som man hver for seg kan si er greit og bra, svekker sykehuset som leverer tilbud til veldig mange flere. Vi må se dette i en helhet. Derfor ønsker vi at sykehusene og helseregionene skal være i stand til å be om, kjøpe inn og legge ut på anbud tjenester fra en lang rekke av disse stedene, slik at vi bruker ressursene på en klok måte, i sykehusene. Veldig mange av dem som er i disse fritt behandlingstilbudene, ender jo ofte opp på sykehus for å få oppfølgingshjelp. Vi må ha en bedre sammenheng i det, og derfor organiserer vi dette på en annen måte.

Presidenten [10:24:42]: Tone Wilhelmsen Trøen – til oppfølgingsspørsmål.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:24:44]: Regjeringen har flere ganger understreket at den ikke vil fjerne pasienters rett til å velge behandlingssted når de trenger behandling. Det statsministeren sier her nå, er i veldig kontrast til det som kom frem under høringen i helse- og omsorgskomiteen med tanke på fritt behandlingsvalg. Da sa tre av fire regionale helseforetak at de ikke hadde behov for å kjøpe ekstra kapasitet gjennom anbud.

Da må jeg nesten spørre om statsministeren kan redegjøre for hvilke konsekvenser dette vil få for pasienters mulighet til selv å kunne velge. For mange av disse pasientene er det helt avgjørende. De har forsøkt mange typer behandlinger og klarer endelig å finne en behandling de er motivert for, og som de lykkes med gjennom at de får velge selv blant et større mangfold. Hvilke konsekvenser vil det få for de behandlingsstedene som da ikke kommer til å få fortsette, når helseforetakene sier de ikke trenger å kjøpe ekstra kapasitet gjennom anbud?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:25:45]: Hvert av disse tilbudene gir god hjelp. Mange av dem, ikke alle, men mange av dem gjør det. Det er basert på en markedsmodell, hvor tilbudene vokser opp gjennom en markedsløsning, som vi tror er feil vei å gå. Vi vil bruke

ressursene til å styrke våre felles helsetjenester. De midlene som har gått til denne markedsmodellen, vil vi bruke sånn at helseregionene kan anskaffe tilbud utenfor sykehusene der det er nødvendig. Og så skal pasientene få rett til å velge behandlingssted – alle pasienter i spesialisthelsetjenesten skal kunne velge mellom de tilbudene som er tilgjengelig. Men det må være en overordnet styring når det gjelder hvordan vi bruker ressursene våre. Pengene våre og fagfolkene våre må ses i sammenheng. Det er målet vi styrer etter, og da ønsker vi at folk skal kunne få bedre helsetilbud og bedre oppfølging. Den markedsmodellen som ble valgt, som var feil bruk av ressursene, fører til at vi når færre og har ikke hatt påvirkning på ventetider eller annet. Det kan altså gjøres bedre, og det er den linjen vi fører.

Presidenten [10:26:48]: Morten Wold – til oppfølgingsspørsmål.

Morten Wold (FrP) [10:27:01]: Alle skal ha lik tilgang til helsetjenester uavhengig av hvor i landet man bor. Det er vi i utgangspunktet enig i. Likevel ser vi med den ideologiske avviklingen av fritt behandlingsvalg at ideelle eller private aktører som f.eks. Modum Bad og Barnas Fysioterapisenter, som behandler pasienter fra hele landet, nå kun vil kunne tilby tjenester for pasienter i deres egne helseforetaksområder, dersom de i det hele tatt får en avtale med helseforetaket. Mener statsministeren man oppfyller prinsippet om lik tilgang til helsetjenester når private og ideelle tilbud som har vært tilgjengelig for alle, i stedet kun blir forbeholdt dem som sogner til de forskjellige helseforetakene, og når man kan kjøpe seg inn i et tilbud fordi man har penger nok til det selv?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:27:48]: Det er fritt sykehusvalg i Norge – man kan undersøke hvor man kan få behandling for en lidelse som sykehuset skal ordne, og man kan velge det. Det har vi hatt i over 20 år. Arbeiderpartiet gikk inn for det, og det er et klokt valg.

Så må de enkelte helseregionene og helseforetakene vurdere hvordan de bruker sine knappe ressurser. 95 pst. av et pasientforløp skjer i en region – det er der det meste utspiller seg av behandling, oppfølging osv. Da er det opp til helseregionene å planlegge hvordan de vil bruke sine ressurser og hvordan de vil gjøre slike tilbud tilgjengelig.

Presidenten [10:28:26]: Morten Wold – til oppfølgingsspørsmål.

Morten Wold (FrP) [10:28:26]: Jeg er glad for at vi har fritt sykehusvalg, men ordningen med fritt behandlingsvalg er nok også vel så viktig.

Enkelte kommuner har store og gode tilbud til de eldre, men andre kommuner sliter med å oppfylle minimumskravet i eldreomsorgen. Det er en kjent sak at vi i Fremskrittspartiet mener at staten bør overta finansieringen av eldreomsorgen, slik at postnummeret ikke skal være bestemmende for om man får en god eldreomsorg eller ikke. Nå som regjeringen i tillegg fjerner investeringstilskuddet til nye sykehjemsprosjekter, vil faktisk vondt bli til verre for de kommunene som allerede sliter med økonomien, og som ikke evner å prioritere omsorgstilbud til eldre. Det er faktisk noen av de kommunene.

Tror statsministeren det blir større eller mindre forskjeller i tilbudet til pleietrengende eldre når man fjerner tilskuddet til omsorgsplasser? Og tror statsministeren tilbudet vil bli styrket eller svekket med den rødgrønne regjeringens budsjettforslag?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:29:24]: Jeg tror tilbudet skal styrkes både i kvalitet og i omfang. Men la meg bare understreke: Investeringsstilskuddet er ikke avvirket. Som for en del andre investeringsprosjekter har vi ikke funnet rom for å prioritere nye prosjekter i 2023. Pågående prosjekter som er under bygging, skal bygges ferdig, men når målet er å få temperaturen i norsk økonomi ned, gjelder det bygg- og anleggssektoren i stor grad. Derfor sier vi at i 2023 kommer det ikke nye prosjekter. Da kan man se hen mot at hvis vi lykkes med å få prisstigningen ned, lykkes med å få kontroll på renten, kan vi komme i gang igjen.

Det er behov for å bygge, videreutvikle og fornye vårt tilbud til eldre. For regjeringen er dette med å bo hjemme en hovedsak, det er en viktig reform å legge til rette for at eldre kan bo hjemme lenge. Det kommer til å gå ufortrødent gjennom dette året, selv om vi altså i 2023 ikke legger opp til nye byggeprosjekter innen denne sektoren.

Presidenten [10:30:23]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:30:38]: Regjeringen møtes av et opprør fra de rike. Vi ser NHO, de nye sveitserne, laksemilliardærer og andre. Det er et press som regjeringen må stå imot og stå med ryggen rak i møte med. Så burde regjeringen heller lytte mer til en gruppe som i liten grad kommer til orde: fattige mennesker, de som har slitt tyngst fra før, de som dyttes ut i fattigdom på grunn av økende priser og økende renter.

På Debatten på NRK i går kveld kom en del av disse menneskene til orde – de som vanligvis ikke høres. De la fram budsjetter som ikke går opp. En av gjestene fortalte at den dagen datteren er borte på fritidsaktiviteter, spiser hun bare to brødsiver, setter seg under et teppe og

slår av varmen for å spare på strøm. Vi får veldig mange henvendelser fra folk som er svært bekymret for sin økonomi. Vi vet at matkøene vokser i flere norske byer. Ifølge helt ferske tall fra Statistisk sentralbyrå har husholdningene i snitt fått 18 000 kr mindre å rutte med i 2022. Det er selvfølgelig enslige forsørgere og barnefamilier som har det tøffest. Tallene viser også at vi har oppsiktsvekkende høye tall for matfattigdom i Norge nå, altså mennesker som enten må stå over måltider, oppsøke matstasjoner eller kontakte Nav for å få nødhjelp.

Det denne situasjonen krever, er en plan for å få fattigdommen i Norge ned og tiltak for å hjelpe dem som sliter mest med å få endene til å møtes. Hva tenker statsministeren om situasjonen for de fattigste i Norge under dyrtiden?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:32:37]: Disse historiene gjør veldig sterkt inntrykk. Når vi som har god lønn og etablert økonomi, får et møte med dette, skal vi bli opprørt av det. Det er særlig vondt å se det som skjer for barn som vokser opp i fattige familier. Det er jo ikke barna som er fattige, men konsekvensene av foreldrenes fattigdom er slik som representanten beskriver, og som vi ser mange eksempler på.

Hva gjør vi da med det? Jeg mener, for å begynne med det overordnede, at vi må få kontroll på prisstigningen, for det er den som nå slår inn og skaper de største problemene. Vi ser fra SSB og andre at den rammer dem med minst mest. Slik var det med pandemien: De som var mest sårbare i utgangspunktet, ble mest sårbare da. Vi må få kontroll med prisveksten. Vi må få renten ned. Vi må holde ledigheten lav. Det er av stor betydning. Falder man ut av arbeid, blir man enda mer sårbar. Og så må vi ha ordninger som best mulig kommer denne gruppen mennesker, som er veldig variert, til unnsetning.

Det er slik at trygden følger lønnsveksten. Vi har også fått oppjustert trygdene til bl.a. AAP med 4,7 pst. Lønnsøkningen er antatt å være 4 pst. i år, så der ligger det inne en sikring. Sammen med SV har vi gjort en rekke ting knyttet til bostøtte. Sosialhjelpssatsene er blitt satt opp i løpet av året. Vi har gjort ting med beskatningen for enslige forsørgere som gjør at de får et løft for sin del. Med strømstøtteordningen får en familie med et forbruk på litt over 20 000 kWh i året over 30 000 kr i støtte. Dette er tiltak som jeg håper kan bidra. Så må vi hele tiden være våkne for om det kan være andre i en vanskelig livssituasjon. Men en hovedsak – og det er viktig for regjeringen – er arbeidssporet, at folk har kort vei inn i arbeid. Veien til arbeid og fast lønn er også veien til å kunne mestre krevende livssituasjoner. Så vi må gjøre disse tingene, verne om de mest sårbare og sikre flest mulig jobb.

Audun Lysbakken (SV) [10:34:42]: Jeg takker for svaret.

Jeg ønsket å ta dette opp i dag fordi det er viktig, og fordi det er noe alvorlig galt med den politiske debatten når det er klagen fra de rikeste i dette landet som får all oppmerksomheten, mens det snakkes altfor lite om dette. Spørretimen til nå har for så vidt illustrerte det samme.

Jeg er enig i at arbeid er en ekstremt viktig del av svaret. Men jeg har også lyst til å utfordre statsministeren på det faktum at vi jo i mange år i Norge har hatt et stortingsflertall som har holdt seg med en såkalt arbeidslinje, som har bygd på at de minste stønadene og ytelsene i velferdsstaten vår skal holdes nede på et lavt nivå. Frykten for at noen skulle få litt for mye i trygd, har vært større enn frykten for at barn skal vokse opp i fattigdom. Budsjettforliket i fjor var et brudd med dette. Vi økte en rekke viktige ytelser. Arbeidslinjen har også blitt en fattigdomslinje. Er statsministeren enig i at fattigdomslinjen sin tid må være over?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:35:50]: Hvis det har vært en tid for fattigdomslinje, er jeg helt enig i det.

La meg understreke noe jeg ikke fikk tid til i mitt forrige svar: Det er en sterk velferdsstat som prioriterer rettferdighet, satser på at det er billige og gode barnehager til ungene våre, at en skolefritidsordning bør være gratis for en del og rimelig for resten, at det er gode tjenester der ute som gjør at man i løpet av dagen blir inkludert, får en framtid og får trygghet. Så er det alltid et balansepunkt i forhold til stønader. Når jeg sier at jeg velger en arbeidslinje framfor en stønadslinje, er det fordi jeg ikke tror at det er stønadene i seg selv som løser utfordringen med fattigdom, men stønadene skal sikre at du ikke kommer i en uverdigg situasjon, som ikke vårt samfunn skal se. Men vi må ha det innrettet med incentivet og oppmuntringen til å jobbe og tilbudet om å komme i jobb, slik at særlig grupper som har litt vanskelig for å komme helt ut i arbeidsmarkedet, får støtte og bistand til det. Det må vi prioritere, og det har denne regjeringen gjort i dette budsjettet.

Presidenten [10:36:52]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Audun Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV) [10:36:53]: Samtidig er det sånn at stønadene må være på et nivå som holder fattigdommen unna, rett og slett fordi det er feil – som en av og til har fått inntrykk av i den norske debatten – at fattigdom, eller lave stønader, er det som skal til for nærmest å inspirere til arbeid. Fattigdom har heller aldri gjort syke mennesker friske. Tvert imot er det fornedrende, det holder folk nede og har en tendens til å gjøre friske mennesker syke. Derfor har SV i vårt alter-

native budsjett foreslått å øke en rekke viktige stønader, også å reversere regjeringens dagpengeforslag. Disse tingene skal vi forhandle om, så det skal jeg ikke avkreve svar fra statsministeren på nå. Men har regjeringen en plan for å få forskjeller og fattigdom ned i Norge fram mot 2025? Vi vet hva som må til. De rikeste må bidra mer, og så må vi løfte i bunnen i det norske samfunnet. Har regjeringen en plan for det? Vil det komme en sammenhengende plan til Stortinget?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:37:57]: Regjeringen har en plan for det, og det er å ta oss gjennom denne veldig spesielle økonomiske tiden, få kontroll med prisstigningen og få kontroll med renten. Det er det viktigste nå, for det spiller inn på så mange andre områder. Punkt 2: Vi skal ha Europas laveste ledighet. Det har mitt parti slått fast veldig mange steder, og det er regjeringen også helt enig i. Punkt 3: Veien inn til arbeid må være kortere. Det er avgjørende å satse på det. Punkt 4: Vi må ha ordninger som tar vare på mennesker i sårbare situasjoner. Det er en lang rekke vi har gjort nå. Karensåret i AAP-opplegget er borte. Vi har gjort ting i forhold til de enslige forsørgerne, og vi er selvfølgelig alltid åpne for å se på mer – ofte i samarbeid med SV, som er en god partner for det. Men det overordnede målet vårt må være å se: Hvordan legger vi til rette for arbeid? Hvordan får vi mennesker med det som kalles litt arbeidsevne – de har kanskje ikke full mulighet til å komme i arbeid – i stand til å kunne jobbe på en ordentlig måte, heve sin egen lønn og klare seg selv? Det er planen for å komme ut av fattigdom, samtidig som vi har akseptable ordninger for de mest sårbare, som ikke kan jobbe.

Presidenten [10:39:00]: Audun Lysbakken – til oppfølgingsspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:39:02]: Det er også en bekymringsfull utvikling knyttet til de rapportene som kommer fra matkøene rundt om i landet, om at en del av de menneskene som nå er nødt til å søke hjelp, er mennesker som er i jobb. Det er mennesker som har så lave inntekter at pris- og renteøkningene likevel vipper dem ut i fattigdom. Det sier noe om utviklingen i vårt arbeidsliv og om effektene av sosial dumping, om press på lønningene i de dårligst betalte bransjene. Og det viser også at i dette perspektivet, som handler om å unngå fattigdom og unngå at det utvikles en klasse arbeidende fattige i Norge, som handler om å få forskjellene ned, er utviklingen i arbeidslivet ekstremt viktig. Vi må få et arbeidsliv hvor lønningene i de lavtlønte bransjene går opp. Da må vi regulere bransjer bedre og bekjempe sosial dumping. Hva er regjeringens plan for det?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:40:10]: Når vi ser på Statistisk sentralbyrås oversikt over hvordan prisøkningen treffer nå, ser vi at inflasjonen kan ligge an til 5–6 pst. – 7 pst. fra oktober til oktober. Når vi går inn og ser på det, er det strøm og matvarer som vokser mest. Det fører oss tilbake til at vi må få kontroll på den prisstigningen, for det underminerer også lønningene til folk.

Så må vi få en rettferdig fordeling – mer rettferdig fordeling. Vi skal ha forhandlinger mellom parter i arbeidslivet. Det er en god norsk tradisjon. Vi skal også ha en skattepolitikk som omfordeler på en måte som er rettferdig. De som har opplevd vår skattepolitikk nå, f.eks. en familie med rundt 1 mill. kr. i samlet lønn, får 8 000–10 000 kr mindre i skatt. Nå kommer kuttene der, og ikke på den andre siden. Om det er det som gjør at folk flytter til utlandet, får de svare på. Men dette er en politikk og en kurs vi har lagt, og det er en kurs vi kommer til å holde fast ved.

Presidenten [10:41:13]: Audun Lysbakken – til oppfølgingsspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:41:15]: Det jeg beskriver som en fattigdomslinje, er en linje som vi gjennomførte et første brudd med i budsjettforliket i fjor, som statsministeren har vært inne på. Uføre fikk tilbake barnetillegget. Bostøtten ble økt. Det ble ulovlig for kommunene å ta barnetrygden fra de fattigste. En rekke usosiale kutt fra de blå årene ble reversert. Vi må gå videre, men det var en viktig begynnelse. Gjennom året har vi også økt bostøtten i tilknytning til strømstøtten. Likevel ser vi at når det gjelder f.eks. den ordningen, tyder tallene på at en god del mennesker med krav på hjelp ikke søker. Det sier oss noe om at systemene våre ikke er gode nok til å nå fram til dem som trenger det. Det er en utfordring jeg vil be regjeringen ta fatt i. Hvordan sørger vi for at vårt sikkerhetsnett faktisk når ut til dem som trenger det i denne situasjonen? Der tror jeg det er en stor mangel på informasjon og kontakt.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:42:19]: Det kan meget vel være riktig, og det mener jeg vi må jobbe med, selvfølgelig – med den store velferdsetaten vår, som er til stede. Nav er tilgjengelig mange steder, og skal være tilgjengelig både på nett og over disk. Ved de Nav-kontorene jeg besøker rundt om i landet, gjøres det veldig mye imponerende arbeid. Jeg mener de bør få mer anerkjennelse enn de får. De ender ofte opp med å få kjeft for mange forhold i samfunnet. Men det å nå fram med denne informasjonen er som med all annen offentlig informasjon: De menneskene som opplever denne sårbarheten og svakheten, er ikke de som er koblet på alle nett, koblet på alle kanaler, all informa-

sjon. Så det er et ansvar vi har sammen, i tillegg til de offentlige tjenestene i kommunene, på arbeidsplassene, i lokalmiljøene – se hverandre og opplyse om det som er av muligheter. Så den ambisjonen deler jeg, og det er noe som vi helt åpenbart hele tiden kan bli bedre på.

Presidenten [10:43:10]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [10:43:25]: Selv om verken Høyre eller regjeringen ville stille i Debatten i går, tror jeg nok at innholdet har nådd fram. Flere hundre tusen familier forteller nå at de må gå til Nav for akutthjelp og til ideelle for mat – eller velge mellom måltider og strøm for å få det til å gå rundt. Nå sier forskerne at det er fare for matfattigdom, og noe sånt som matfattigdom hører ikke hjemme i det norske samfunnet. Vi har en priskrise. De økte prisene treffer oss alle, men de aller mest velstående ligger neppe våkne om natten, og noen, som dagligvarebaronene og ikke minst kraftselskapene, tjener seg jo søkkrike. Har man for lite fra før, er de økte prisene dråpen som kan utløse økonomisk nød. Minstesatsen for uføre ligger på 250 000 kr, en fjerdedel av stortingslønna, og sosialhjelpssatsene er enda lavere. Minsteytelsene i velferdsstaten vår er nær eller under fattigdomsgrensen, og mange som mottar ytelser fra Nav, står nå også i matkø.

I vårt budsjettforslag, som vi la fram i dag, har vi en krisepakke hvor vi foreslår å heve minsteytelsene i velferdsstaten med 12 000 kr fra nyttår – én tusenlapp mer i måneden til uføre, sosialhjelpsmottakere, minstepensjonister, AAP og flere. Rødt bruker ikke én krone fra oljefondet innenlands for å finansiere krisepakken. Da kan vi hjelpe der det haster, uten at prisstigningen skytter ytterligere fart. Mitt spørsmål er: Hva vil regjeringen gjøre? Vil de komme med nye tiltak mot denne priskrisen?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:45:19]: Jeg deler engasjementet til representanten. Dette er noe vi må følge med på, og sette inn tiltak i forhold til. Når vi sier at velferdsstaten skal verne om de mest sårbare, handler det om at ordningene er gode i den vanskelige situasjonen de er i, og det handler om at veien inn til arbeid er kortest mulig. Det krever tilrettelegging, opplæring osv. Jeg mener regjeringen gjør mye for dette. Meningen med vårt budsjett har som hovedinspirasjon å få kontroll på den prisstigningen, som treffer de fattigste mest. Får vi prisstigningen ned raskt, kan vi unngå å skape store problemer for medmennesker i landet vårt og hindre renten i å gå til et nivå hvor det blir vanskelig å betale lån for dem som har det.

Og så har vi gått inn og gjort en lang rekke ting – kan skje ikke på samme måte som det representanten gjør,

men vi tar jo mange av de samme grepene. Karensåret fra AAP er nå borte, den usikkerheten er fjernet. Vi har økt trygdene, de er lønnsjustert gjennom året for å komme gjennom denne vanskelige tiden. Vi har oppjustert sosialhjelpen – det pleier ikke å gjøres – den er nå justert opp midtveis i året. I forbindelse med strømpakkene har vi styrket bostøtteordningene, særlige ordninger for studenter. De enslige forsørgerne har kunnet få opp mot 10 000 kr mer gjennom de grepene vi har gjort, og strømtøtten har størst betydning for dem som rammes mest.

Så er jeg hele tiden åpen for å se på ordninger som kan treffe, og som kan løfte. Det er spørsmål både om de enkelte satsene og nivået på satsene vi da må se på. Men jeg vil gjenta at en hovedlinje er å få kontroll på prisene, og for det andre sørge for at veien inn i arbeid blir mulig for folk. Det er gjennom eget lønnsarbeid man har best muligheter for å sikre seg selv og sine nærmeste, og det må vi også legge til rette for gjennom de ordningene vi innretter, både for arbeid og for andre typer ordninger i velferdsstaten vår.

Bjørnar Moxnes (R) [10:47:11]: Som i tidligere kriser kan vi velge å løse denne krisen i fellesskap, og det er det Rødt ønsker å gjøre ved at de som har minst, får mer. Derfor foreslår vi 12 000 kr mer i året til minstepensjonister, uføre, enslige forsørgere og studenter. Har man lite, teller jo hver krone, og 1 000 kr ekstra i måneden kan være helt avgjørende for å klare seg gjennom en tøff vinter. I regjeringsplattformen står det at minstepensjonen skal økes. I dag er minstepensjonen under fattigdomsgrensen, og priskrisen gjør at ytelsene blir mindre verdt, de rekker kortere når prisene øker. Mitt spørsmål er derfor: Vil regjeringen sikre en økning av minstepensjonene som monner, og er Støre enig i at det haster for pensjonistene nå som prisene stiger kraftig?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:48:09]: For pensjonistene, som er avhengig av sine pensjoner og trygder, haster det med at vi får prisstigningen under kontroll. Det er et internasjonalt fenomen som treffer Norge, det er ikke utløst i Norge. På veien ut av pandemien stiger prisene i alle land, og all lærdom viser at når prisstigningen biter seg fast, går det virkelig ut over dem som har faste ytelser, som trygd osv.

Så skal vi ha en økonomi som gjør det mulig å ha gode pensjonistoppgjør. Antallet minstepensjonister i tradisjonell forstand vil jo gå ned med årene. Vi har i Stortinget vært med på flere vedtak som har løftet minstepensjonistene, og det skal vi alltid være åpne for å se på videre framover. Regjeringen har lagt fram sitt opplegg, vi har regulert pensjonene med sikte på at de skal være bærekraftige over tid, og så må vi som sagt, først

som sist, få prisstigningen under kontroll gjennom den politikken vi fører – så ikke renten øker, og ikke prisene fortsetter å øke.

Presidenten [10:49:07]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Bjørnar Moxnes.

Bjørnar Moxnes (R) [10:49:07]: Prisene på alt øker, men ett tall står stille, og det er det man får i barnetrygd i Norge. Når ikke den trygden økes samtidig som prisene stiger, betyr det i praksis at den kuttes. Barnefamilier får mindre å kjøpe for når barnetrygden nå står stille. I realiteten sparer staten en halv milliard kroner på å beholde beløpet stille, mens familiene taper tusenvis av kroner i kjøpekraft neste år på at barnetrygden ikke prisjusteres.

Rødt foreslår ikke bare å prisjustere den, men også at den skal økes for barn over seks år, som ikke har fått ta del i de tidligere økningene i barnetrygden. Det er ikke billigere å ha barn etter den sjette bursdagen – heller tvert imot.

Mitt spørsmål er: Hvorfor gjennomfører regjeringen i realiteten et kutt i barnetrygden når den i det minste i hvert fall burde prisjusteres?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:50:09]: Svaret er at vi mener at vi i et trangt budsjett, som skal være stramt, må vurdere hvordan vi kommer barnefamilier og barn best i møte med de behovene de har.

Barnetrygden har vært økt de siste årene, det har også vi stemt for. Vi tror at tjenestene som barn får gjennom skolefritidsordningen, barnehager og tilrettelegging av aktiviteter, er veldig viktig for barns velferd, integrering og deltakelse, og også for familiene. Det at det er tolv timers gratis SFO i 1. klasse, gjør at flere unger kan være på SFO, og ikke må gå hjem når skoleklokka slår. Det er en måte å prioritere ressursene på knyttet til deltakelse og integrering som vi har prioritert i dette budsjettet.

Bjørnar Moxnes (R) [10:50:54]: I regjeringens forslag til budsjett vil de spare inn 190 mill. kr på et kutt i dagpengene ved at man går vekk fra å beregne dagpengene på inntekt de siste tre årene til at kun siste års inntekt teller. Da mister noen retten til dagpenger helt, mens andre ledige vil få mindre. Denne høyrevridde kuttpolitikken skal vi stanse.

Vi har et storting med 100 mandater for et politisk skifte. Så la oss vise at det er forskjell på Høyre i regjering og dagens flertall. Vi får ikke flere folk i jobb ved å kutte i dagpengene til de ledige, de blir bare fattigere.

I vårt budsjettforslag reverserer vi dette kuttet, og vi gjeninnfører de økte satsene som kom til de ledige un-

der koronapandemien. Er Støre enig med LO i at det var et arbeidsuhell å foreslå dagpengekutt?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:51:51]: Det er krevende å prioritere i et budsjett som skal være stramt. Man må se på alle områder, og man må gjøre det på en måte som har effekt, og som også er ansvarlig.

Vi har en stor satsing på arbeid i dette budsjettet og har prøvd å bruke ressursene mest mulig målrettet i så måte. Og at vi nå beregner dagpengene basert på det siste året, vil treffe dem som har hatt sterkest tilknytning til arbeidsmarkedet – hva som skjedde i det siste året.

I tillegg gjør vi en lang rekke ting for å bedre muligheten for å komme i jobb. 175 mill. kr i ny ungdomsgaranti, vi styrker individuell jobbstøtte, som gjør at personer som har rus- og psykiatriproblemer eller andre problemer, lettere kan komme inn i jobb, vi har tettere oppfølging av dem som er på varig tilrettelagt arbeid, og vi sikrer feriepengene for permitterte – altså en lang rekke tiltak. Pluss: Igjen treffer dette med prisstigningen. Vi må sette inn en politikk mot at prisene øker. Da blir det et stramt budsjett, og da blir det noen vanskelige avveininger som vi må stå i.

Presidenten [10:52:56]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Sveinung Rotevatn (V) [10:53:11]: Hendingane i går, der ein eksplosjon drap to menneske i ein polsk grenselandsby, viser kor alvorleg det er med krig i hjartet av Europa, og kor fort det kan gå gale. Det er enno ikkje avklart nøyaktig kva som har skjedd, men det vi uansett veit, er at Russland i går terroriserte Ukraina med opp mot 100 missil sende mot kritisk energiinfrastruktur.

Heltemotet til det ukrainske folket og forsvaret deira er imponerende, og dei gjer store framsteg. Men det er heller ingen grunn til å vere naiv med tanke på kva som står føre Ukraina – og i og for seg oss: ein lang og krevjande vinter. Ressursbehovet er enormt, både kva gjeld militær bistand og anna bistand. Og skadeverkna-dene av krigen rammar både nabolanda og land lenger unna: matkrise, flyktningkrise og energikrise.

Noreg er i ein unik posisjon i Europa. Sjølv om vi også får flyktningutgifter og vert påverka av straumpris-krisa, er vi det einaste landet som faktisk tener ein god del pengar på det som no skjer, på grunn av dei høge olje- og gassprisane. Noreg ligg an til enorme ekstrainntekter i 2022. Litt avhengig av korleis ein reknar, kan det vere snakk om så mykje som 900 mrd. kr. Det vert lagt merke til, og det vert omtalt i tonegjevande europeiske nyheitsmedium og av politikarar.

Noreg har gjort mykje for Ukraina, men vi har også kapasitet til å gjere mykje meir. Det er opplagt i alles in-

teresse at Ukraina vinn denne krigen, og det er i Noregs strategiske interesse at vi vert oppfatta som ein stabil og solidarisk partnar der ute, ikkje minst når vi tener mykje pengar.

Så spørsmålet mitt til statsministeren er: Når vi no ligg an til enorme ekstrainntekter i inneverande år, vil regjeringa bruke anledninga, når nysalderinga av budsjettet kjem om nokre veker, til å få på plass ein solid og ekstraordinær solidaritetspakke med Ukraina?

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:55:16]: La meg først si at det virkelig opprørende med gårdsdagen var 100 missiler mot Ukraina, som representanten sier. Det er sjokkerende. Det er terrorbombing av et folk som langt på vei er forsvarsløst. – Vel, ikke helt, for det viser seg at de klarer å skyte ned mange av de missilene som kommer. Det forteller noe om Russlands såkalte presisjonsvåpen, og det forteller noe om at Ukraina har våpen i dag til å kunne gjøre det. Jeg mener det er godt å se at noen av de våpnene har norsk teknologi og norsk tankekraft i bunnen. De virker nå, de er levert, og det har vi bidratt med. Men det er sjokkerende at det sitter et regime i Kreml og velger den strategien, etter at de taper på bakken, med å terrorisere fra luften. Det er opprørende.

Norge har som en pålitelig alliert – ingen stiller spørsmål ved det – gått i front for Ukraina fra dag én, med 2 mrd. kr i humanitær hjelp på første dag etter at angrepet kom. Vi har ligget i front på det humanitære, på økonomisk støtte til at Ukraina kan drifte en stat under krig, og for å støtte dem også militært. Per innbygger ligger vi helt i front. Vi har bevilget 10 mrd. kr i 2022 og 2023 og forsøkt å vekte det slik at vi kan komme med hjelpen treffende, tidlig, der vi kan.

Nå jobber vi i disse dager med Den europeiske banken for gjenoppbygging og utvikling med å få på plass en pakke på 2 mrd. kr for energi til Ukraina, så de kan komme seg gjennom vinteren. Vi skal også være i front på det som kommer videre. For det kommer en diskusjon blant land om hvordan vi kan støtte Ukraina i gjenoppbyggingen. Så får vi håpe at tidspunktet kommer da vi kan snakke om gjenoppbygging. I dag er de jo i krig.

Jeg kan love representanten at Norge skal være seg sitt ansvar bevisst. Vi skal være i front, vi skal gi omfattende støtte, og vi skal gjøre det samordnet med våre allierte, de amerikanske og de europeiske. Det er viktig at det skjer på en god og koordinert måte. Og vi skal fortsatt være den stabile energileverandøren til Europa, som nå bidrar til at Europa kan komme gjennom en krevende vinter. Det tilligger det en pålitelig alliert å gjøre.

Sveinung Rotevatn (V) [10:57:19]: Det er denne representanten heilt einig i. Det er rett at Noreg gjev mykje per innbyggjar – det er bra, og Venstre støttar det.

Spørsmålet mitt er likevel, og det svara ikkje statsministeren på: Bør ein ikkje no nytte anledninga til å gjere noko endå større, noko ekstraordinært, på bakgrunn av dei ekstraordinære inntektene vi har hatt dette året?

Det er spørsmålet, og det er ei god anledning å gjere det no. Eg høyrer statsministeren seie at det vil kome diskusjonar ein gong i framtida, men eg vil gjerne vite om vi ikkje bør ta den diskusjonen no – om ikkje den løyvinga bør gjerast av dette stortinget før jul?

I budsjettet for neste år er det heller ikkje sett av mykje pengar til Ukraina. Det er sett av 1 mrd. kr til våpenkjøp, der halvparten er til gjenkjøp for Noreg. Det bør gjerast meir. Eg tviler ikkje på statsministeren sitt engasjement rundt dette, eg er som statsministeren opprørt over Russlands grufulle angrepskrig, men eg skulle ønske at eg også kunne få eit noko tydelegare svar på om ein ikkje no burde bruke anledninga til å gjere det ekstra.

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:58:24]: Vi skal bruke anledningen når det er riktig å gjøre det. Og dette har vi nær diskusjon om med europeiske land som er i front på å gi, med EU-kommisjonen, som tilrettelegger et europeisk system for hvordan vi kan hjelpe Ukraina, og i en veldig direkte kontakt med den amerikanske ledelsen. Vi må finne balansen mellom det vi gjør på det militære og det humanitære og etter hvert på gjenoppbyggingssporet. Jeg kan si helt klart: Norge kommer til å være i front på det, og vi kommer til å gi på en måte som er i stil med det vi har gjort til nå. Vi kommer til å ligge i front – helt i front.

Og jeg har lyst til å si når det gjelder energi: Dramaet der ute i dag er at gjødselproduksjonen går ned, det blir ikke solgt «fertilizers» til land i utvikling. De får ikke kommet i gang med nye innhøstingsprosesser, de får ikke sådd, og det er dramatisk for framtidig innhøsting av mat. En av grunnene til at dette er litt mindre ille enn det kunne vært, er at Norge leverer gass til Europa, som gjør det mulig å drive og mulig å forhindre stenging av flere av gjødsel fabrikkene. Dette er også en stor satsing for Norge og en del av vår profil.

Presidenten [10:59:28]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Guri Melby.

Guri Melby (V) [10:59:44]: Som representanten Rotevatn sa, har vi fått noen advarsler om vårt internasjonale omdømme, bl.a. fra noen anerkjente internasjonale medier, men også fra norske ambassader som har rapportert hjem om at de frykter at andre land kan stille spørsmål ved om Norge er solidarisk nok, og at dette kan gjøre at Norges omdømme vil lide.

«Norges internasjonale omdømme» høres kanskje litt abstrakt og vagt ut – jeg tviler på at det er det nordmenn flest går rundt og bekymrer seg veldig sterkt for i

disse tider. Men konsekvensene av et dårlig omdømme kan faktisk bli relativt håndfaste. Sikkerhetspolitiske beslutninger er én ting. Ett eksempel er også den solidariteten vi opplevde at resten av EU, og særlig Sverige, viste oss da vi fikk ta del i deres vaksineringsprogram. Jeg tror heller ikke vi skal undervurdere betydningen av omdømmet for et lite land som også er en stor eksportnasjon. Derfor vil jeg gjerne spørre statsministeren om hva han mener konsekvensene av et dårlig internasjonalt omdømme kan være for Norge, og om Norge nå risikerer omdømmesvikt.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:00:51]: Jeg bestrider premisset for spørsmålet: Norges dårlige omdømme. Norge har vært en energiprodusent siden 1970 og fram til i dag. Vi selger olje og gass. Vi er på vei over i fornybar – olje og gass kommer etter hvert til å fases ned, og vi faser opp det fornybare.

Dette har vært med på å holde økonomiene i gang i mange av de landene vi handler med. Det har gitt Norge inntekter. Vi har hatt lave priser, vi har hatt høye priser. Det må vi klare å stå i. En del av vårt omdømme i Europa i dag, hvor vi framstilles som en «reliable partner» – altså en pålitelig partner – gjør at selskaper på norsk sokkel har kunnet øke eksporten med 10 pst. og bidra til at gasslagrene nå er fulle i Tyskland. Jeg har vært på klimatoppmøtet i Egypt – det var ingen som snakket om Norge som et land med dårlig omdømme der. Vi leder på skog, vi leder på skipsfart, vi leder på klimafinansiering, og sånn skal det være. Det at vi er et rikt land med høye inntekter, forplikter oss også til å være i front på disse områdene. Det kommer vi til å fortsette å være. Så får representanten ta ansvar for å snakke om at vi har et dårlig omdømme som kan gå ut over vår status som alliert. Jeg er uenig. Det er ikke det vi hører.

Presidenten [10:11:55]: Guri Melby – til oppfølgingsspørsmål.

Guri Melby (V) [11:01:57]: Påstanden om dette dårlige omdømmet er ikke noe som kommer fra meg selv. Dette har vært omtalt i flere artikler, bl.a. i Financial Times. Vi har fått rapporter fra våre egne ambassader. Vi kan godt si at vi selv mener det ikke er riktig, og at Norge gjør nok som gjør at vi ikke fortjener dette omdømmet. Jeg synes det er prisverdig at statsministeren bruker tid på faktisk å rette opp dette omdømmet og også sikre det. Jeg tror likevel det er viktig at vi reflekterer rundt hva konsekvensene av et dårlig omdømme kan bli, for det er jo ikke bare vi som bestemmer hvordan vi skal bli omtalt. Det er det også opp til en del andre å gjøre. Jeg registrerer at disse artiklene som kritiserer Norge, har stått på trykk. Jeg registrerer også at våre ambassader enkelte steder gir disse tilbakemeldingene.

Det mener jeg at vi er nødt å forholde oss til. Derfor vil jeg gjerne få et svar på hva statsministeren mener kan være konsekvensen dersom vi opplever en omdømmesvikt.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:02:57]: Jeg er altså ikke med på det premisset. Jeg tror vi må leve med at folk kan snakke om, og skrive om i den avisen som Guri Melby har lest, at her har Norge tjent mye penger – hva gjør Norge med det? Men det må vi klare å stå i og forklare, forklare hvordan vi forvalter de pengene, hvordan disse pengene i Statens pensjonsfond er investert over hele verden, og hvordan vi har et ansvar – fordi vi er et rikt land – for å lede an på veldig mange av disse områdene; jeg kunne nevnt mange flere. Nå er utviklingsministeren her, og vi er i front på prosjekter fra FN til klima, og vi er det også nå i forbindelse med Europa. Mitt mål er at Norge, som et rikt land, med disse store inntektene, både er den pålitelige energileverandøren – det er ekstremt viktig i tiden framover nå, at vi klarer å stå ved det – og at vi, når det skal betales regninger, er grundige med tanke på at vi gir til gode prosjekter, riktige prosjekter. Norge kommer til å være i front når vi gjør det.

Summen av det er å ivareta Norges omdømme som en gjenkjennelig, pålitelig og langsiktig alliert med dem vi er alliert med, og bidragsyter til dem vi trenger å støtte.

Presidenten [10:13:59]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:04:14]: I går kveld kom nyheten om missilnedslag i Polen, og selv om situasjonen fortsatt er uavklart, er meldingene fra NATO akkurat nå at det ser ut til, iallfall foreløpig, at analysen er at dette ikke var en villet handling. Uansett understreker dette alvorret i den sikkerhetspolitiske situasjonen vi nå har med krig i Europa.

Fredag ettermiddag la regjeringa fram mandatet for det nye fagmilitære rådet forsvarssjefen skal levere til våren. Der er selvfølgelig bakteppet også den klart forverrede sikkerhetspolitiske situasjonen. Vi har for første gang på svært mange år en hevet beredskap i Norge, og ikke minst er det en situasjon vi antar kommer til å vedvare.

Regjeringen tar i mandatet utgangspunkt i tre ulike utviklingsbaner for forsvarssektoren. I en av disse utviklingsbanene, den som står omtalt først av de tre, ønsker regjeringen å få utredet «en utviklingsretning med et bevilgningsnivå lavere enn forutsatt i vedtatt langtidsplan». Det er en relativt tydelig beskjed, og den går også helt på tvers av det som har vært beskjeden til forsvarssjefen i de to siste mandatene for å lage ny lang-

tidsplan. Da har forutsetningen vært økte bevilgningsnivåer.

Hvorfor går regjeringen i gang med å utrede kutt i forsvarsbudsjettet og et lavere ambisjonsnivå for Forsvaret?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:05:55]: Denne regjeringen har vist at vi har et høyt ambisjonsnivå for Forsvaret. Vi la fram en vurdering på vårparten i en stortingsmelding som sa hvor vi er i forhold til den forsvarsplanen som tidligere statsråd Eriksen Søreide hadde ansvaret for, både som forsvarsministeren og utenriksminister. Vi ligger på etterskudd i forhold til den. Så har denne regjeringen altså bevilget 3 mrd. kr ekstra til Forsvaret midt i året – til å kunne seile mer, fly mer, overvåke mer, styrke beredskapen – og vi har også hatt økning i det budsjettet vi har lagt fram nå.

Så skal vi se framover. Det blir en viktig oppgave for det norske demokratiet å gjøre kloke valg i en tid hvor vi har denne sikkerhetspolitiske situasjonen, som representanten sier, samtidig som vi har stor teknologisk utvikling innenfor forsvarssektoren. Hvordan ivaretar vi forsvarer vårt på en god måte i en ny tid?

Da skal vi ha et godt grunnlag å vurdere på. Vi kan gå tilbake og se på: Var det klokt med de nivåene som man hadde i den forrige langtidsplanen, som man utfordret forsvarssjefen til å legge fram forslag for? Var det den riktige innretningen for å få fram de gode vurderingene? Jeg tror det er veldig lite sannsynlig – og jeg kan nesten utelukke – at vi kommer til å velge et scenario for Forsvaret under der vi er i dag, men vi må ha et bilde av konsekvensene av hvordan vi bruker pengene. Hvor kommer den nye satsingen? Får vi ekstra ressurser? Hvor bør de settes inn? Da vil de tre løpene som vi har lagt i det mandatet, komme til å gi et godt grunnlag for forsvarssjefen til å vurdere: Hva har han i dag? Hva er nedsiden av det? Hva vil være omtrent videreføring der vi er, og hva hvis man kan legge på? Det tror jeg kommer til å gi regjeringen et godt utgangspunkt, selvfølgelig også sammen med forsvarskommisjonen, totalberedskapskommisjonen, og for øvrig – slik jeg oppfatter det – den gode faglige diskusjonen vi har i norsk politikk om hvilket forsvar vi trenger.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:07:42]: Det er ingen som er uenig i analysen av at det er viktig å tenke både klokt og riktig om innretningen av Forsvaret framover. Det er også hele hensikten med både forsvarssjefens fagmilitære råd og de andre rådene og innstillingene som skal komme. Analysen av at man skal ha et godt grunnlag, er selvfølgelig helt riktig, men det statsministeren nettopp sa, er kanskje det dårligste argumentet jeg noensinne har hørt for å legge fram et mandat til forsvarssjefen om å be ham se på et kutt i forsvarsbevilgningene. Det er helt meningsløst å bruke ressurser

på det hvis det uansett aldri skal gjennomføres. Poenget må jo være at regjeringa sender et signal i det mandatet forsvarssjefen har fått, nemlig at han også skal se på et lavere bevilgningsnivå enn innværende langtidsplan. Hva er egentlig hensikten med det, hvis det ikke skal gjennomføres?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:08:35]: Det er for å gi regjeringen og offentligheten et godt begrep om hva Forsvaret står overfor av utfordringer. Hvor er det vi bruker ressursene våre? Vi har ganske mange eksempler på at vi har gjort store satsinger i Forsvaret som vi så har gått bort fra etter ganske kort tid. Så kan man diskutere hvor vellykket de investeringene var. Vi har Riksrevisjonen, som mener at vi har et IKT-system i Forsvaret, utviklet over tid, som er for dårlig. Det er flere slike forhold som vi ønsker å få utfordret – hvordan forsvarssjefen med tilgjengelige ressurser og på tre ulike nivåer vil se det bildet løst. Det blir også en utredning som kommer til å måtte se på noen ganske nye forutsetninger for det norske forsvarer, bl.a. svensk og finsk NATO-medlemskap – hvordan vi skal planlegge ressursene ut fra det. Kan det bety at vi skal bruke ressursene på ganske andre måter?

Jeg tror forsvarssjefen får en stor, krevende og spennende jobb med å tegne det bildet i sitt fagmilitære råd, i en tid hvor det er så store endringer. Vi tror vi har gitt ham et godt mandat for å gjøre den jobben, et mandat som vi selvfølgelig også har diskutert med forsvarssjefen før det ble lagt fram.

Presidenten [11:09:37]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Ine Eriksen Søreide.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:09:38]: Jeg tror forsvarssjefen klarer å legge fram en god forståelse og har godt begrep om hva tilstanden i Forsvaret er, uten å måtte legge fram en spareplan og en kuttplan. Men det som er grunnen til at jeg er bekymret for dette, er at det egentlig følger et ganske tydelig mønster fra sist Arbeiderpartiet og Senterpartiet satt i regjering. I Gul bok på side 55 står det en veldig opplysende tabell som viser at i årene som gikk fra 2005 til 2013, da Støre satt i regjering, hadde Forsvaret en gjennomsnittlig årlig realnedgang i budsjettet på 0,2 pst. I våre åtte år i regjering var det en gjennomsnittlig årlig realvekst på 3,7 pst. Prognosen som Finansdepartementet legger inn for forholdet mellom 2022 og 2023, er en realnedgang på 0,2 pst. Det er all grunn til å være urolig når mandatet inneholder et krav om at forsvarssjefen skal se på reduserte og kuttete budsjetter, for dette har jo Arbeiderpartiet i regjering gjort før.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:10:41]: Den planen som følges nå, hadde noen innsparingskrav som

ble lagt fram av daværende forsvarsminister og vedtatt av det flertallet som var, som Forsvaret ligger langt etter å nå – helt urealistiske mål. Det er alvorlig at man styrer Forsvaret med tall som egentlig ikke lar seg nå. Dit vil ikke vi.

Så vil jeg si at vi har økt bevilgningene med 3 mrd. kr i år. Vi øker dem inn til neste år. Vi er fullt klar over hvilken oppgave vi har. Vi skal passe på nå å tro at det er hver krone som avgjør hvordan vi får sikkerheten. Det er måten vi bruker kronene på, måten vi investerer dem på, måten vi jobber med våre allierte på, ikke minst med våre nye nordiske allierte, som utvikler Forsvaret slik at det er tilpasset den sikkerhetspolitiske situasjonen.

Presidenten [11:11:23]: Ine Eriksen Søreide – til oppfølgingsspørsmål.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:11:24]: Jeg er helt enig i at det er måten vi bruker kronene på, som er det avgjørende. Men jeg er litt overrasket over at statsministeren kan hisse seg så voldsomt opp over et effektiviseringskrav. I mandatet til forsvarssjefen, som ble levert på fredag, står det:

«Som en del av det fagmilitære rådet bes FSJ peke på tiltak for å realisere allerede vedtatte effektiviseringsplaner, samt områder med ytterligere potensiale for effektivisering ut over vedtatte planer.»

Så dette er jo en plan for ytterligere effektivisering ut over det som ligger i planene. Det er ingen grunn til å ta sånn på vei for at det også i forsvarssektoren kreves effektivisering.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:12:03]: Jeg tar ikke på vei for det. Jeg mener at det den daværende forsvarsministeren la fram, i utgangspunktet var urealistisk. Det påpekes nå at de når det ikke. Det er klart at vi stiller spørsmål til forsvarssjefen. Det ligger inne i hans planverk å realisere effektiviseringer som ikke er gjort – at vi vil ha en vurdering av hvordan det kan gjøres. Så må jo Forsvaret hele tiden, som alle etater – det er iallfall Arbeiderpartiets syn, kanskje ikke Høyres – se på om de kan effektivisere og bruke ressursene bedre. Men det må gjøres på en realistisk måte, som ikke går ut over Forsvarets kampkraft.

Når det gjelder den forsvarsplanen som daværende statsråd sto bak, og som vi overtok å styre etter ut i 2022, kan vi konstatere at man ligger langt etter på en lang rekke områder. Det er vitterlig ikke vårt ansvar. Det er den forrige regjeringens ansvar. Vi skal gjøre det vi kan for å rette opp i det.

Presidenten [11:12:48]: Da går vi videre til siste hovedspørsmål.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:13:03]: Finansministeren sa at forslaget til statsbudsjett er kraftig omfordelende, og skaper trygghet og rettferdighet. Hvis statsministeren er enig i at det er målet, hvorfor velger regjeringen da å trekke inn 33,9 mrd. kr – nesten hele skatteøkningen – fra fornybarnæringen? Verden har behov for tre ganger større investeringer i fornybar energi de neste årene. Det er verken omfordelende, rettferdig eller trygghetsskapende å ribbe fornybarnæringen for investeringskraft når klimakrisen allerede øker forskjellene og truer velferden til mennesker, også i Norge.

Norge går dessuten mot et kraftunderskudd i 2027. Mange nordmenn sliter med høye strømregninger, og en av seks må nå velge mellom å ha varme på eller å ha mat på bordet. Vi trenger en storsatsing på fornybart for å sikre nordmenn stabil og rimelig strøm og unngå framtidige strømkriser. Det regner jeg med at statsministeren er enig i. Jeg regner med at statsministeren også er enig i at det er dumt å gjøre det vanskeligere å investere i fornybart. Å ta 33 mrd. kr mer i fornybarskatt vil åpenbart svekke investeringene i fornybarnæringen framover. Er statsministeren da også enig i at det er bedre å legge en tilsvarende avgift på olje? Det vil ha samme inflasjonseffekt som å legge det på fornybart, men da vil man skjerme investeringsviljen og kapital til å bygge ut mer av den grønne energien som vi trenger.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:14:47]: Jeg er veldig for å satse på fornybarnæringen, den er ganske stor og voksende, og det er positivt. Jeg var vitne til og så én del av den, Scatec i Egypt, som nå bygger et stort solkraftanlegg der som skal produsere ammoniakk på det afrikanske kontinentet. Det er veldig lovende.

De 33 mrd. kr representanten viser til, er delvis en høyprisavgift grunnet de ekstraordinært høye inntektene som kommer fra kraft. Det skal gjelde ut 2024 og har til hensikt at vi kan fordele det litt mer rettferdig rundt om i landet. I tillegg er det en økning i grunnrenten – til 45 pst. Grunnrente gjør at investeringer som var lønnsomme før, kommer til å være lønnsomme etter – det kommer ikke til å endre på det perspektivet, og det er en rettferdig måte å gjøre det på.

Vi vil satse stort på fornybarnæringen. Vi skal produsere mer kraft, vi skal ikke gå til kraftunderskudd i Norge. Da er det flere ting vi må gjøre. Vi overtok etter en regjering hvor søknadene om nettoppgraderinger og kraftutbygginger hopet seg opp og ikke ble behandlet – det var en lang liste og minnet om en gammeldags telefonkø i Norge på 1960- og 1970-tallet. Vi har nå bevilget over 100 mill. kr for å ruste opp energiforvaltningen så vi kan få fortgang i å behandle søknader og komme i gang med fornybare prosjekter. Vi skal altså utvikle 30 GWh

kraft fra havvind, og Sørlige Nordsjø kommer nå med utlysninger og tildelinger til neste år, så vi er i full gang.

Så vil jeg si at den næringen som nå opplever at vi har hentet penger inn gjennom høyprisbidraget, kan se fram til veldig spennende og lønnsomme investeringer. Trolig vil disse strømprisene fortsatt være slik at det er lønnsomt – veldig lønnsomt – å investere i og oppgradere norsk vannkraft, investere i vind på land, investere i vind til havs og gå foran med å produsere solkraft i Norge. Dette skal vi klare sammen, vi skal investere i det, og vi er godt i gang med det.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:16:45]: Når jeg hører statsministeren, får jeg en mistanke om at han ikke lytter så veldig godt til næringen, for kraftnæringen er veldig tydelig på at dette vil svekke investeringskraften deres framover. Finans Norge er veldig tydelig på at det at man legger en skatt med tilbakevirkende kraft på vindkraft, vil gjøre at de kan få mindre investeringer til f.eks. havvind på sokkelen framover. Det er jeg sterkt bekymret for.

Det som er klart, er at regjeringen heller kan legge en ekstra avgift på olje og ta pengene inn på f.eks. oljefondet, og så hente ut penger tilsvarende fornybarskatten inn på statsbudsjettet. Det er det mulig å gjøre innenfor handlingsregelen, slik vi viser i vårt alternative statsbudsjett.

Dette er ikke et spørsmål om hvorvidt det lar seg gjøre, men om hvorvidt regjeringen er villig til å hente flere midler fra oljen for å satse på fornybart – altså mer fra det vi vil ha mindre av, og mindre fra det vil vi ha mer av. Hvorfor vil ikke statsministeren gjøre det?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:17:49]: Jeg lytter til næringen. Det er ikke overraskende at en næring som får en økt skatt, enten det er grunnrente eller høyprisbidrag, er skeptisk og er imot det. Jeg skjønner godt at kraftselskapene våre, som i mai så at de hadde store inntekter, kunne tenke seg at hvis de beholdt alle pengene selv, ville det være fint for prosjektene de har. Jeg forstår det. Men ut fra ansvaret vi har for å se helheten, var det også riktig at noen av de pengene ble hentet inn. Det vil fortsatt være lønnsomt å investere i fornybar energi i Norge.

Så snakker representanten som om vi ikke skattlegger oljen. Vi henter inn 78 pst. – selskapsskatt på 22 pst. og grunnrenteskatt på 56 pst. Når vi presenterer dette i utlandet, sperrer folk øynene opp og sier: Er det virkelig mulig? Det har vært et skattenivå som har gjort det mulig å få til omstilling. Denne næringen skal kutte utslipp, og det er denne næringen som skal investere i havvind, bruke kompetansen sin og gå videre. Det er den modellen vi tror kommer til å levere Norge et stort havvinde-

ventyr, fordi kompetansen ligger der, og de har også kraft til å investere der.

Presidenten [11:18:49]: Lan Marie Nguyen Berg – til oppfølgingsspørsmål.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:18:50]: Det er interessant at statsministeren ikke vil hente inn flere avgifter fra oljen.

Men jeg har et spørsmål om noe annet. Fra klimatoppmøtet i Sharm el-Sheikh melder klimaminister Barth Eide at Norge støtter formuleringer om «nedfasing» av fossil energi. Det synes jo vi er bra, men det er litt uklart for meg hva Norge egentlig mener med nedfasing. Akkurat nå kommer det et rush av utbyggingsplaner til regjeringens bord, bl.a. som følge av den svært lukrative oljeskattepakken, som gir særfordeler til oljeindustrien. Det er opp til regjeringen om disse skal godkjennes. Hvis de godkjennes, vil det internasjonale samfunnet åpenbart oppfatte dette som en «oppfasing» av norsk oljeindustri og ikke en nedfasing. Verden har, som kjent, funnet mer olje enn det den kan ta opp, ifølge forskning.

Mener statsministeren at utbygging av mange nye felt på norsk sokkel kan være en naturlig del av den nedfasingen som klimaministeren snakker om?

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:19:56]: Det er et veldig viktig budskap fra Sharm el-Sheikh, hvis det blir stående, at vi skal gå mot en «nedfasing» av det fossile – det er den veien verden må gå, og det er Norge for. Det vi ser i år, er at selv en partikollega av representanten Berg, næringsministeren i Tyskland som kommer fra De Grønne, sier at på grunn av situasjonen nå må de altså bruke kull noe lenger for å komme gjennom vinteren, fordi russisk gass uteblir. Så blir det litt mindre fordi norsk gass kommer inn – det er veldig bra – men de kommer altså i denne veldig vanskelige situasjonen.

Jeg er for nedfasingen – det skal skje over tid. Men Norge skal fortsatt være der som en stabil leverandør av gass til Europa. Hvis vi hadde nedfaset gass, slik representanten har ønsket hvert eneste år tilbake i tid, hadde vi i dag ikke kunnet gjøre den jobben i Europa. De hadde vært meget utsatt, og det hadde gått ut over våre allierte. Men at vi skal ha en nedfasing av det fossile og en oppfasing av det fornybare, er Norge helt for.

Presidenten [11:20:49]: Lan Marie Nguyen Berg – til oppfølgingsspørsmål.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:20:51]: Det er interessant at statsministeren stadig trekker opp at det å slutte å investere i fossil energi nå vil bety at vi ikke kan levere nok gass til Europa. Det er for det første helt feil, og det er vi også totalt uenig i. Det å slutte å investere i ny fossil energi nå, er det FNs klimapanel er helt ty-

delig på at vi må, og det er det Det internasjonale energibyrået er helt tydelig på at vi må. Men det virker som om den norske såkalte nedfasingen av fossil energi egentlig betyr en fortsatt oppfasing av nye felt. Det er det jeg reagerer på.

Det er fint å være på internasjonale klimatoppmøter og si flotte ting som at vi ønsker at vi skal håndtere klimakrisen. Men det jeg er bekymret for, er at Norge går i totalt feil retning. I det statsbudsjettet som ble lagt fram, opprettholdes oljeskattepakken, og man gjør det billigere å kjøre dieselbil og dyrere å kjøre elbil.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:21:54]: Vi tar ned den pakken, da. Vi kutter i friinntekten og gjør en tilpasning. – Bare så det er sagt for protokollen.

Vi skal altså fortsatt være en stabil leverandør av gass til Europa. Det tror jeg er helt avgjørende for at Europa klarer sitt fornybarskifte, at de kommer i gang med nye energikilder knyttet til vind, havvind, hydrogen osv.

Så tror og mener jeg at hvis vi lykkes – og vi er i ferd med å gjøre det – med å fange og lagre CO₂ fra gass, kan vi produsere ammoniakk og hydrogen uten utslipp. Vi kan forlenge levealderen til gass uten at det går ut over klimaet. Da utelukker ikke jeg at vi også kan fortsette å finne gass, som vi kan utvikle på det premisset. Disse tingene gjør vi jo sammen.

Denne næringen skal i oljeskattepakken kutte sine utslipp med 50 pst. innen 2030, og de skal øke investeringene på fornybarområdet. Begge deler kommer til å skje, og vi kommer til å påse at det skjer.

Presidenten [11:22:51]: Den muntlige spørretimen er nå omme, og vi går til sak nr. 2, ordinær spørretime.

Sak nr. 2 [11:22:54]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:22:55]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 3, fra representanten Rasmus Hansson til klima- og miljøministeren, er overført til landbruks- og matministeren som rette vedkommende. Spørsmålet utsettes imidlertid til neste spørretime, da statsråden har sykdomsforfall.

Spørsmål 4, fra representanten Sofie Marhaug til klima- og miljøministeren, er overført til olje- og energiministerens som rette vedkommende.

Spørsmål 8, fra representanten Lars Haltbrekken til helse- og omsorgsministeren, vil bli tatt opp av representanten Hilde Marie Gaebpie Danielsen.

Spørsmål 9, fra representanten Thorleif Fluor Vikre til helse- og omsorgsministeren, vil bli tatt opp av representanten Morten Wold.

Spørsmålene 10 og 11, fra henholdsvis representantene Andreas Sjøalg Unneland og Ingunn Foss til justis- og beredskapsministeren, utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 12, fra representanten Sveinung Stensland til justis- og beredskapsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 1

Frank Edvard Sve (FrP) [11:23:15]: «Fleire fra regjeringens partia hevder grunnrenteskatten både på oppdrettsnæringa og for straumprodusentane berre rammar dei «rike». Rundt om i landet får vi dagleg høyre om lokale bedrifter i distrikta og distriktskommunar som fryktar betydelege negative konsekvensar av den greinlause grunnrenteskatten, med fare for betydelege tap av oppdrag og arbeidsplassar.

Kan statsråden gjere greie for korleis det er mogleg at den føreslåtte grunnrenteskatten på oppdrett og straumproduksjon ikkje skal få desse negative konsekvensane?»

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:23:50]: Regjeringens forslag om grunnrenteskatt på havbruk går inn i en lang norsk tradisjon, hvor fellesskapet får en andel av overskuddet fra verdiene som skapes ved å bruke fellesskapets naturressurser.

Lønnsomheten i havbruk har vært svært god i flere år. Avkastning på kapitalen og driftsmarginer har de siste ti årene vært langt høyere enn i industrien. I 2021 tok de fem største selskapene ut over 6 mrd. kr i utbytte til sine eiere. Til sammenligning er de totale inntektene til staten og lokalsamfunnene fra grunnrenteskatt anslått til å være mellom 3,6 og 3,8 mrd. kr i 2024.

Staten har tildelt de aller fleste havbrukstillatelsene gratis eller til en lav pris. Over halvparten av næringen domineres av noen få eiermiljøer. Over en tredel er dessuten i utenlandsk eierskap. Tillatelsen til å utnytte fellesskapets ressurser har gitt opphav til noen av de største private formuene i Norge. For vindkraft er over halvparten i utenlandsk eierskap, og det forventes bedre lønnsomhet. Jeg mener derfor det er riktig at noe av verdiene kommer lokalsamfunn og fellesskapet ellers til gode.

Fordelen med en godt utformet grunnrenteskatt er at den ikke påvirker selskapenes insentiver til å investere. Gjennom grunnrenteskatten dekker staten samme

andel av kostnadene som den mottar av inntektene, tilsvarende skattesatsen. Når grunnrenteskatten utformes på denne måten, vil aktivitet som er lønnsom før grunnrenteskatt, også være lønnsom etter grunnrenteskatt.

Grunnrenteskatt på havbruk omfatter ikke foredling og vil derfor ikke påvirke selskapenes valg om å foredle eller hvor lønnsom foredlingen er.

Forslagene om grunnrenteskatt på havbruk og vindkraft skal styrke lokalsamfunnene ved at kommunene og fylkene får mer igjen for å legge til rette for havbruksvirksomhet. Minst halvparten av inntektene skal gå tilbake til kommunene. Grunnrenteskatten på havbruk er dessuten begrenset til de største selskapene gjennom et stort bunnfradrag. Bare grunnrenteinntekter over 54–67,5 mill. kr vil gi grunnlag for å betale grunnrenteskatt for 2023, ut fra forslaget i høringsnotatet.

Det ventes fortsatt god lønnsomhet i havbruk og vindkraft. Næringene vil også framover ha insentiver til nye investeringer i Norge. Det bør derfor ikke være grunn til å bekymre seg for tap av oppdrag og arbeidsplasser som følge av forslag til nye grunnrenteskattesatser.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med forslag til lov etter at høringen som nå pågår, er ferdig.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:26:21]: Representanten stilte spørsmål til finansministeren og fikk ikke svar på spørsmålet som er stilt. Det er mulig presidenten må hjelpe meg med å få svar, men eg skal prøve meg ein gong til.

Spørsmålet gjekk ut på at det er mange som viser til at dette har store konsekvensar. Berre i Møre og Romsdal er det i ei bedrift sagt opp 40 tilsette. Spørsmålet handla om at det er mange som er bekymra for fare for betydelege tap av oppdrag og arbeidsplassar, og det konkrete spørsmålet som statsråden ikkje svarte på, er: Kan statsråden gjere greie for korleis det er mogleg at den føreslåtte grunnrenteskatten på oppdrett og straumproduksjon ikkje skal få desse negative konsekvensane? Spørsmålet var altså: Korleis går det an at det ikkje skal få desse konsekvensane, når det faktisk skjer?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:27:08]: Jeg merker meg at Fremskrittspartiet hele veien har vært veldig sterke motstandere av grunnrenteskatt. Det går inn i en lang tradisjon, for det var akkurat den samme motstanden som Carl I. Hagen hadde på 1970-tallet mot beskatning og også eierskap på norsk sokkel. Heldigvis fikk ikke Fremskrittspartiet gjennomslag da, for det har gitt oss veldig store fellesskapsinntekter siden – for Fremskrittspartiet hadde en helt annen tilnærming til det.

Når det gjelder det at f.eks. vindkraft nå skal beskattes høyere, mener vi det er riktig. Men de vil da også få

høyere fradrag. Det gjør at hvis man investerer i nye vindkraftprosjekter, får man altså fradrag for investeringen. Når det er gjort, får de kommunene som da har vindkraft, mer inntekter tilbake til seg og sitt nærområde. Det samme vil også gjelde for havbruk. Hvis man gjør en investering, skal man også få 40 pst. i fradrag – hvis Stortinget slutter seg til vår modell. Det gjør at man også får lavere investeringskostnader, og derfor er erfaringen fra de næringene som har hatt grunnrenteskatt, at de ikke har dekket investeringene.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:28:11]: Med all respekt – eg får fortsatt ikkje svar på konsekvensane av det. Her er ei bedrift i Møre og Romsdal som no seier opp 40 tilsette, og når dei no har permitteringar inne, får det direkte konsekvensar. Eg berre merkar meg at finansministeren ikkje vil svare på spørsmålet mitt. Det kan hende eg må stille spørsmålet på nytt i neste spørjetime.

Vi merkar oss også at det var årsmøte i Senterpartiet i Møre og Romsdal førre veke, der eit samrøystes Senterparti-årsmøte har kraftig kritikk av regjeringa. Dei skriv at uttalen frå nominasjonsmøtet vart samrøystes vedteken ved akklamasjon. Det betyr at alle på toppen av fylkesvallista stiller seg bak kritikken av partiet og skattepolitikken til regjeringa, osv. Er det framleis slik at finansministeren meiner at det ikkje får nokon konsekvensar, sjølv om hans eige fylkeslag i Møre og Romsdal faktisk har kraftig kritikk av eiga regjering, på nøyaktig det same grunnlaget: at vi mister arbeidsplassar i Møre og Romsdal og langs resten av kysten?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:29:13]: Jeg tror det er Sves utfordring – ikke at han ikke får svar, men at han ikke liker det svaret han får. Det ene svaret han får, er at Fremskrittspartiets historie når det gjelder inntekter fra naturressurser, er en veldig dårlig historie. Vi hadde ikke hatt den fellesskassen og verdiene vi har i dag med Fremskrittspartiets syn på skattlegging av olje og gass, altså eierskap til olje- og gassektoren. Det andre, når det gjelder grunnrenteskatt, er at hvis man investerer, får man også 40 pst. fradrag hvis satsen er 40 pst. Derfor er erfaringen med grunnrenteskatt over tid at det ikke demper investeringene, fordi det altså blir mindre risiko for et selskap å investere i nye anlegg, f.eks. nye vindkraftanlegg. Det blir mindre risiko å investere i det, fordi staten tar en del av kostnadene – 40 pst. – men man får da også mindre overskudd etterpå. Det er erfaringene. Og vi mener det er riktig at spesielt vindkraft og havbruk må bidra mer tilbake til de lokalsamfunnene der man har vindkraft og havbruk. Det er derfor vi har det på høring, for å sikre at kystkommunene og vindkraftkommunene skal sitte igjen med mer penger enn de gjør i dag.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Spørsmål 2

Ingjerd Schou (H) [11:30:33] «I pressemeldingen til statsbudsjettet for neste år skrev regjeringen at den «prioriterer matsikkerhet». Det ville vært en riktig prioritering når krigen i Ukraina og inflasjon skaper dyrere mat og mer sult i verden. Samtidig ser vi at regjeringen bare plusser på 30 mill. kr til Verdens matvareprogram.

Hvordan kan statsråden kalle dette en prioritering?»

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneheim [11:31:07]: Jeg vil takke representanten Schou for å belyse en av vår tids store utfordringer. Verdens matsikkerhet har blitt svekket hvert eneste år siden 2014. Derfor ble arbeidet for styrket matsikkerhet gjort til en hovedprioritering da vi tilrådte for vel et år siden. Allerede da var verdens matvarepriser på et rekordhøyt nivå. Så kom krigen i Ukraina, og situasjonen ble ytterligere forverret.

Regjeringen følger ord med handling og penger. Gjennom tilleggsnummer og revidert nasjonalbudsjett har denne regjeringen styrket budsjettet for matsikkerhet i 2022 med i alt 700 mill. kr. I budsjettforslaget for neste år foreslår vi å videreføre dette høye nivået.

Vi må ha to tanker i hodet samtidig når vi skal håndtere disse utfordringene. Vi må avhjelpe akutt sult. Der er de humanitære aktørene, som WFP, Verdens matvareprogram, helt sentrale. Men vi skal også bidra til å forebygge matkriser og sørge for at flere av dem som i dag er avhengige av humanitær bistand, settes i stand til å fø seg selv. Der styrker vi innsatsen betydelig.

Om kort tid legger regjeringen fram en ny strategi for matsikkerhet i utviklingspolitikken. Her vil vi kraftsamle våre virkemidler og ta tak i både de umiddelbare og de langsiktige utfordringene. Samtidig som vi skal gi nødhjelp i akutte sultkriser, må vi gå bort fra dagens situasjon der Afrika importerer mat for titalls milliarder dollar årlig. Kontinentet kan nemlig brødfø seg selv.

Vi må bygge de lokale verdikjedene som gjør at afrikanske småbønder ikke bare kan øke sin matproduksjon – de må også få produktene sine til det lokale markedet. Vi må også bidra til økte inntekter til småskala-matprodusenter, lokal jobbskaping i verdikjedene og tilgang til sunn mat for folk.

Klimaendringene er en av hoveddriverne bak den svekkede matsikkerheten i verden. Vi vil legge om til mer klimarobust matproduksjon i utviklingsland og lanserer snart et eget landbruk for utviklingsprogram i Kunnskapsbanken i Norad. Vi har også besluttet minst å

tredoble innsatsen til klimatilpasning innen 2026. Dette er tett knyttet til matproduksjon.

WFPs innsats i humanitære kriser er avgjørende. Derfor øker vi støtten neste år. Så langt i år har Matvareprogrammet mottatt over 1 mrd. kr i kjerne støtte og øremerket støtte til landsituasjoner over det humanitære budsjettet. Også andre humanitære aktører er avgjørende for å bekjempe sult, inkludert FNs høykommissær for flyktninger, Den internasjonale Røde Kors-komiteen og norske organisasjoner.

Det blir for snevert å felle en dom over regjeringens innsats for matsikkerhet basert på kjernestøtten til én organisasjon. Samlet sett leverer regjeringen en betydelig styrking av feltet.

Ingjerd Schou (H) [11:34:06]: Jeg takker statsråden for svaret. Regjeringen er i disse dager i gang med å forhandle fram flertall for sitt statsbudsjett med Sosialistisk Venstreparti. Disse forhandlingene foregår selvsagt ikke åpent, så det eneste vi andre har å forholde oss til, er regjeringens budsjettforslag og Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett. Her er det heller ikke noen forslag om å øke bevilgningene til FNs matvareprogram.

Mener statsråden det ikke er nødvendig for Norge å øke bidraget til FNs matvareprogram?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneheim [11:34:45]: FNs matvareprogram er uvurderlig i innsatsen for å forhindre den sultkrisen som vi nå ser utspille seg i store deler av verden, særlig i Midøsten og på det afrikanske kontinent. Vi øker støtten til Verdens matvareprogram med 30 mill. kr for neste år, men jeg vil understreke at også andre aktører er viktig på dette området.

Jeg har også lyst til å understreke at også Verdens matvareprogram er svært opptatt av at vi i framtidig bistand i større grad klarer å bygge en bro fra deres humanitære innsats til den forebyggende innsatsen. WFP gjør selv betydelige endringer i innretningen av innsatsen sin, for å sørge for å forebygge framtidige kriser bedre gjennom sin innsats. Her er Norge en viktig samarbeidspartner.

Ingjerd Schou (H) [11:35:40]: Sult må sees i sammenheng med andre globale utfordringer. Det må sees i sammenheng med handel, migrasjon og andre forhold som berører verden. Det er positivt at Norge nylig erklærte støtte til transport av korn til Afrikas Horn fra Ukraina. Er regjeringen åpen for ytterligere norsk deltakelse i slike fellestiltak?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneheim [11:36:06]: Jeg tror Norge og alle likesinnede land må

være åpne for akutte bidrag hvor vi også tenker litt alternativt for å avhjelpe den akutte situasjonen vi ser i store deler av verden. Å få korn ut av lager i Ukraina er viktig både for mottakerne av kornet og for å sørge for at framtidige avlinger i Ukraina har et sted å lagres. Det er imidlertid ikke det langsiktige svaret på krisen vi står i. Vi må nå ha akutte tiltak, men det viktige er at vi forebygger framtidige kriser ved å tenke langsiktig bistand for økt matsikkerhet og landbruksproduksjon i utviklingsland.

Spørsmål 3

Fra representanten Rasmus Hansson til klima- og miljøministeren:

«Regjeringen ønsker å bruke 2,35 mrd. kr på å overta Meraker Brug. Det er rimelig å forvente at et så stort kjøp utnyttes til å fremme regjeringens politikk på alle relevante områder.

Vil statsråden ta initiativ til å pålegge Statskog eksplisitt å bruke eiendommen Meraker Brug til å utvikle driftsmetoder som skal bidra til å opprettholde et mangfold av økosystemer i god økologisk tilstand, og til å løfte den økologiske tilstanden i norsk skog fra dagens «knappt middels» til «god»?»

Presidenten [11:36:56]: Dette spørsmålet er overført til landbruks- og matministeren som rette vedkommende. Spørsmålet må imidlertid utsettes til neste spørretime, da statsråden har sykdomsforfall.

Spørsmål 4

Presidenten [11:37:00]: Dette spørsmålet, fra representanten Sofie Marhaug til klima- og miljøministeren, er overført til olje og energiministerens som rette vedkommende.

Sofie Marhaug (R) [11:37:15]: «Norsk Havvind AS har pekt på Vestfoldkysten som aktuell for utbygging av vindkraft. Dette er et trekkområde for nesten alle trekkfugler, og en utbygging vil være katastrofalt for fuglebestandene. Utbygging av vindkraft har vært konfliktfylt og kontroversielt. Mange steder har vindturbinene kommet i konflikt med natur og dyreliv.

Med dette bakteppet spør jeg: Selv om dette er en tidlig fase, hva mener statsråden om at så viktige trekkområder foreslås som potensielle områder for storstilt havvindutbygging som er i så åpenbar konflikt med fuglelivet?»

Statsråd Terje Aasland [11:37:59]: Jeg kan ikke ta stilling til Norsk Havvind AS' ønsker direkte, men jeg

kan ta utgangspunkt i det som er regjeringens veldig tydelige ambisjon og mål. Det er at vi skal tildele areal for 30 000 MW havvind innen 2040, og det er en stor og viktig mulighet for Norge, ikke minst gjennom at vi får skapt og produsert mer fornybar energi. Vi får større mulighet til å kutte klimagassutfordringene våre, og vi får en fantastisk industriell mulighet.

På veien til det er det en rekke ting vi skal gjøre. For det første holder NVE nå på med å kartlegge mulighetene, studere havvindpotensialet, og vil komme med forslag til arenaer for det. Det gjør de sammen med bl.a. Miljødirektoratet. Når det er gjort, skal vi ha en åpningsprosess. Når en åpningsprosess er foretatt, går vi i gang med grunnundersøkelser og miljøkartlegging. Når det er gjort, skal vi utlyse et område og etter hvert tildele et område, så skal vi ha en konsekvensutredning igjen, og så skal vi gi tillatelser. Så det er ganske grundige prosesser, nettopp for at vi skal kunne klare å utvikle den fantastiske muligheten vi har i dette landet, med å ta i bruk havvind på en god måte, hvor også sameksistensen – forholdet til fiskeri og miljø og natur – ivaretas på en god måte.

Vi har også iverksatt arbeidet gjennom dette samarbeidsforumet for havvind, som belyser tre områder: behovet for nett og infrastruktur, industri og industriens muligheter i havvindsatsingen vår og ikke minst dette med sameksistens.

Vi kommer til å klare ambisjonene om å bygge ut mer havvind, 30 000 MW innen 2040, og vi kommer til å klare å gjøre det med god sameksistens, med hensyn til både fiskeri og også ivaretagelsen av natur og miljø – verdier som er viktige for Norge, og for denne regjeringen.

Sofie Marhaug (R) [11:39:44]: Takk for svaret. Jeg synes dessverre det er litt betegnende at veldig ofte når jeg prøver å stille spørsmål om naturvern, videresendes spørsmålene til olje- og energiministerens, som naturlig nok har rettet oppmerksomheten sin i en litt annen retning enn akkurat naturvernet. Men det er grunnleggende sett et politisk problem, og dette innspillet fra Norsk Havvind AS er nettopp et innspill til oppdraget fra NVE. Så disse prosessene er i gang.

Det som har kommet enda lenger enn denne kartleggingen, er en utbygging av havvind i Skagerrak i svensk regi, som vi vet kommer, og som kan få en del av de samme konsekvensene som denne andre utbyggingen. Da lurar jeg på hvordan statsråden stiller seg til det prosjektet, og om regjeringen gjør noe for å påvirke svenske myndigheter, sånn at prosjektet stanses.

Statsråd Terje Aasland [11:40:51]: Først må jeg poengtere at det ikke er riktig at spørsmål om naturinngrep oversendes til olje- og energiministerens. Det er før-

ste gang jeg svarer på et spørsmål om denne saken, og om naturinngrep knyttet til fornybar energi og utbygging knyttet til det.

Vi tar selvfølgelig naturinngrep inn i alle de saker og alle de vurderinger vi skal gjøre, men i motsetning til Høyre ønsker altså denne regjeringen å bygge ut og legge til rette for at vi kan utvikle mer fornybar energi i Norge som et grunnlag for at vi skal kunne klare å kutte klimagassutslippene våre, sørge for at vi klarer å bygge ut, videreutvikle og legge et investeringsgrunnlag for industrien vår, samtidig som vi ivaretar nettopp hensynet til natur, miljø, klima og sameksistens med fiskeriene osv. Vi har, senest i forbindelse med budsjettforslaget for 2023, foreslått å øke nettopp bevilgningen med 10 mill. kr til SEAPOP, som skal kartlegge spesifikt forhold knyttet til sjøfugl og havvind. Så denne regjeringen følger opp det, tar sameksistensutfordringene på største alvor. Men vi skal lykkes med havvindsatsingen vår fordi det er særdeles viktig for Norge som nasjon.

Sofie Marhaug (R) [11:42:00]: Det er stor forskjell på Rødt og Høyre, og statsråd Aasland har tidligere anklaget Rødt for å være i en hesteko med Fremskrittspartiet, men ikke med Høyre. Men jeg tror det er Rødt statsråden er uenig med, for Høyre er i hvert fall, meg bekjent, opptatt av å bygge ut havvind.

Et annet moment som er interessant med tanke på en utbygging av havvind i Skagerrak, er at Skagerrak-kabelen, mellom Norge og Danmark, snart går ut på dato. Senterpartiet, som også er en del av regjeringen, har allerede sagt at de ikke vil fornye den kabelen. Den vil være avgjørende hvis det skal være mulig med storstilt havvindutbygging i det området. Rødt er mot den havvindutbyggingen på grunn av naturvern hensyn, men når jeg først har olje- og energiministeren her, lurer jeg på om ministeren mener at det er et reelt behov for havvind i Skagerrak, dersom Skagerrakkabelen kuttet for godt, som Senterpartiet ønsker.

Statsråd Terje Aasland [11:43:04]: Jeg tror det er svært uklokt å forskuttere konklusjoner som en ennå ikke har begynt å jobbe med. Når det gjelder infrastrukturen, mellomlandsforbindelsene våre, kraftutvekslingsbehovet osv., er det for tidlig å si noe om det nå. Jeg tror vi skal være veldig glade for at vi i løpet av de siste ukene har kunnet importere billig vindkraft til Norge. Det gjør at prisen har vært nesten null de siste ukene. Det er veldig bra; det er en stor styrke at vi har denne kraftutvekslingskapasiteten, som det er – og må være – symmetri i. Vi kommer til å trekke de konklusjonene når den tiden kommer, om både videreutvikling av infrastrukturen vår og hvilke hensyn som da skal tas.

Jeg har lyst til å understreke, siden spørsmålet dreier seg om hensynet til sjøfugl: Vi tar dette på alvor. Vi skal

sørge for at vi har god sameksistens, og sørge for at vi også klarer å utvikle de fantastiske mulighetene. I motsetning til Rødt, som er imot nesten all fornybar energi, er vi for det, fordi det er det viktigste grunnlaget for å både kutte klimagassutslippene og bygge nye industrielle muligheter.

Spørsmål 5

Trond Helleland (H) [11:44:31]: «Jeg viser til statsrådens svar på mitt skriftlige spørsmål om fellesprosjektet Ringeriksbanen og E16, der jeg etterlyste dokumentasjon på at de forventede fordelene ved fellesprosjektet skal være mindre enn først antatt. Statsråden ga ingen dokumentasjon i sitt svar. Samtidig har det kommet fram at Nye Veier har frarådet oppsplitting, fordi prosjektet da i sum vil bli dyrere, og en oppsplitting vil medføre «til dels store ulemper».

Hvor er dokumentasjonen på at fellesprosjektet er blitt mindre fordelaktig?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:45:08]: Jeg har ved flere anledninger gjort rede for hvilke vurderinger som ligger til grunn for at regjeringen har foreslått å stanse fellesprosjektet for E16. Til tross for at Nye Veier har jobbet godt og identifisert potensial for store kostnadsreduksjoner i fellesprosjektet, er kostnadene ved samtidig utbygging fremdeles svært store, og den samfunnsøkonomiske lønnsomheten ved å gjennomføre prosjektet er lav.

I den krevende økonomiske situasjonen som vi nå er i, må vi være spesielt varsomme med å starte opp et så stort prosjekt, siden en oppstart nå ville ha resultert i svært høye utgifter på samferdselsbudsjettet i mange år framover, og ha betydd at det ville være tilnærmet umulig å finne handlingsrom til andre viktige infrastrukturtiltak. Det er med andre ord ikke realistisk å se for seg at bane og vei bygges ut samtidig, slik situasjonen er nå – og slik vi tror den også vil være på sikt.

Etter at Nye Veier fikk ansvar for E16, har de jobbet med å finne løsninger for infrastrukturen som reduserer kostnadene. Dette har selskapet gjort innenfor rammen av at bane og vei skal bygges sammen og samtidig, som et fellesprosjekt. Optimaliseringsarbeidet har vist at det er mulig å redusere kostnadene både for veien og for jernbanen. Veidelen har potensielt god samfunnsøkonomisk lønnsomhet dersom den løsrives fra foringene som jernbane gir, men jernbanedelen er fremdeles samfunnsøkonomisk ulønnsom.

Å bygge vei og bane sammen og samtidig i et fellesprosjekt presser ikke investeringskostnadene tilstrekkelig ned til at prosjektet lar seg realisere innenfor dagens økonomiske rammer. Fordelene med fellesprosjektet er

med andre ord ikke store nok til at prosjektet kan gjennomføres som planlagt.

Trond Helleland (H) [11:47:10]: Nye Veier har gjort jobben sin. I oppdragsbrevet fikk de i oppdrag å oppnå kostnadsreduksjoner og økt samfunnsøkonomisk lønnsomhet. I NTP var det anslått at prosjektet skulle koste 35,6 mrd. kr uten strekningen – jeg understreker: uten strekningen – Skaret–Høgkastet på E16. Nye Veier ble bedt om å klare denne kostnadsrammen med E16 Skaret–Høgkastet. Det har de klart med glans: 5,8 mrd. kr i besparelser er identifisert. Likevel hevder statsråden at det ikke er fordeler med å bygge jernbane og vei som et fellesprosjekt, og at de fordelene er mindre enn hva som først ble antatt, men det er ikke gitt noe nytt oppdragsbrev til Nye Veier fra statsråden. Er formuleringen om at fordelene er mindre enn forventet, statsrådens subjektive oppfatning?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:48:06]: Jeg redegjorde for dette i mitt opprinnelige innlegg. Den hovedutfordringen vi nå står i, er at dette prosjektet har et kostnadsanslag på – la oss si – 37 mrd. kr. Vår utfordring nå er at det lar seg ikke gjøre å starte den typen prosjekter med de økonomiske utsiktene vi nå står i. Det er derfor vi bruker begreper som at fordelene med fellesprosjektet med andre ord ikke er store nok til at prosjektet kan gjennomføres som planlagt. Så det er vår vurdering, ja.

Trond Helleland (H) [11:48:38]: Jeg konstaterer da at det ikke finnes noen dokumentasjon, og da skjønner jeg at statsråden brukte to–tre dager mer på å svare enn det Stortingets reglement tilsier – det kom langt over fristen, det svaret.

Jonas Gahr Støre sa i et leserinnlegg i Ringerikes Blad rett før valget i 2017 at banen og veien skulle bygges som et fellesprosjekt. Stortingspresident Masud Gharahkhani, da stortingsrepresentant, sa det samme rett før valget i 2021. Så svarer statsråden med at dette er for mye penger å bruke på å løse transportbehovet i Ringeriksregionen. Analyser viser at 90 pst. av kostnadsnyttene ved Ringeriksbanen gjelder Bergensbanens forkortelse – 90 pst. for å få bedre reisevei mellom Oslo og Bergen. Har statsråden sett fullstendig bort fra at Ringeriksbanen er en del av et nasjonalt prosjekt med K5 og Ringeriksbanen, for å redusere reisetiden – og å bedre klimaet – mellom Oslo og Bergen?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:49:43]: Nei, det er både perspektiver som strekker seg utover regionen, og – selvfølgelig – regionalpolitiske effekter av å bygge ut den typen prosjekter. Det er ikke det som er hovedutfordringen for oss nå. Hovedutfordringen er at prosjektets volum, med 37 mrd. kr, ikke lar seg starte opp med

det økonomiske handlingsrommet vi ser for oss. Denne utfordringen ville man ha hatt nær sagt uansett hvem som hadde hatt ansvaret i regjering nå. Det var krevende nok å se for seg å oppfylle den NTP-en som ble lagt fram i 2021, slik det så ut da – da var det lagt opp til at halvparten av økonomiens handlingsrom skulle brukes i Nasjonal transportplan. Nå ser verden helt annerledes ut, og det er noen år siden 2017 – med respekt å melde – og det har altså skjedd noe i økonomien vår som gjør at vi må tenke annerledes om hvordan vi håndterer prosjektene nå.

Spørsmål 6

Sveinung Rotevatn (V) [11:50:51]: «I den gjeldende byvekstavtalen for bergensområdet står det at denne skal reforhandlast etter at Stortinget har vedteke ny Nasjonal transportplan (NTP) i 2021. I nemnde NTP gjekk Stortinget inn for bygging av bybanen til Åsane, med minimum 66 pst. statleg medfinansiering.

Kvifor har ikkje regjeringa tatt initiativ til å reforhandle byvekstavtalen enno, når ønsker regjeringa oppstart av bybanen til Åsane, og kor stor andel av finansieringa vil staten ta ansvar for?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:51:24]: I NTP 2022–2033 ble det lagt til grunn 50 pst. statlig finansiering av bybane til Åsane. Etter at den ble lagt fram, gikk regjeringen Solberg langt i å love 66 pst. statlig bidrag til prosjektet. I tråd med Hurdalsplattformen har nåværende regjering en ambisjon om å øke det statlige bidraget til 70 pst. Det ble også i Nasjonal transportplan tatt forbehold om at ressursbruken måtte tilpasses de samlede økonomiske rammene i opplegget og i statsbudsjettet og tilstanden i norsk økonomi.

Vi er alle godt kjent med at det etter at Nasjonal transportplan ble lagt fram, har vært en ekstraordinær situasjon, med virkningene av koronapandemi i verden, krigen i Ukraina og stigende priser. Det er bakteppet for de økonomiske rammene i Nasjonal transportplan. Det gjør at det nå ser helt annerledes ut, og jeg vil også kunne karakterisere det som urealistisk, jf. den tiden vi nå lever i.

Regjeringen har derfor prioritert strengere innenfor samferdselssektoren i forslaget til statsbudsjett for 2023. Vi har varslet at store samferdselsutbygginger utsettes. Det er nødvendig for å unngå ytterligere press i norsk økonomi.

Bybane til Åsane er viktig; det er et viktig kollektivprosjekt i Norges nest største by. Utbyggingene av bane-prosjekter har så langt vært en suksesshistorie, og jeg ser fram til å få lov til å være med på åpningen av byggetrinn 4, til Fyllingsdalen, på fredag.

Regjeringen deler ambisjonene til Bergen kommune og Vestland fylkeskommune om at det skal være kontinuerlig utbygging av bybanen også videre til Åsane, som nå er neste byggetrinn. Jeg har derfor sagt at vi i møter med Bergen og Vestland på vårparten 2023 vil diskutere hvordan vi kan realisere bybanen innenfor et samferdselsbudsjett med begrenset økonomisk vekst. Det kan omhandle bl.a. kutt i kostnader for å gjøre det enklere å realisere prosjektet økonomisk. Finansiering av prosjektet vil også være tema i disse møtene. Det er likevel for tidlig å si når det kan komme på plass en avtale om statlig finansiering av prosjektet. Til det er dette et prosjekt med for høy kompleksitet.

Når eventuell byggestart for bybane til Åsane kan skje, avhenger av mange faktorer. Jeg ønsker ikke å spekulere i dato nå. Jeg vil fortsette den gode dialogen jeg har med kollegaer i Bergen og lokale myndigheter, slik at vi sammen kan komme fram til en god løsning.

Sveinung Rotevatn (V) [11:53:56]: Det er godt å høre at samferdselsministeren skal vere med på opninga av bybanen til Fyllingsdalen på fredag. Då sjåast vi der. Det er sjølvsagt ein viktig dag, men utfordringa er at om ein no ikkje fortset med kontinuerleg utbygging til Åsane, mister ein kompetanse, framdrift og prosjektorganisasjon.

Eg er ikkje roa av det svaret samferdselsministeren her gjev, når han snakkar om at NTP-en er urealistisk, at kostnadene er for høge. Det mest konkrete eg dreg ut av dette svaret, er at ein skal setje seg ned og snakke saman i løpet av våren. Men å snakke saman kan ein jo gjere i all æve, spørsmåla er jo: Kor stor vert finansieringa? Når skal ein starte opp bygging?

Eg vil då stille eit nytt spørsmål, og det er: Er statsråden open for å inngå ein eigen tilleggsavtale med Bergen som handlar om bybanen, heller enn å ha ei stor reforhandling med alle kommunane om heile byvekstavtalen? For no brenn det for bybanen, det er der ein treng tydeleg beskjed, og då håpar eg at statsråden er villig til å gjere det gjennom ein tilleggsavtale i løpet av året.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:55:01]: Vi deler som sagt Bergens ambisjon om å få til en kontinuerlig utbygging i dette prosjektet av bybane videre til Åsane. Vi har sagt at vi skal sette oss ned sammen med lokale myndigheter i 2023 og drøfte hvordan vi kan bidra i så måte. Men jeg må også minne om at dette er et stort prosjekt som ennå ikke er ferdig regulert. Jeg håper selvfølgelig at de prosessene går videre som planlagt. Man skal så gjennom en KS2-prosess, hvor man kan begynne å få noen gode betraktninger om hva som kan være et realistisk kostnadsanslag. Så jeg synes det er litt tidlig, det som representanten nå avkrever at jeg skal svare på.

Sveinung Rotevatn (V) [11:55:39]: Eg synest ikkje det er tidleg, for ein treng å få avklaringar, og følgjer ein gjeldande NTP, er jo saka klar. Utfordringa er at regjeringa set heile gjeldande NTP på spel med måten samferdselsministeren her formulerer seg på. Det er difor det er usikkerheit.

Så vert det sagt at ein deler ambisjonen om kontinuerleg utbygging. Det er, mildt sagt, ikkje veldig forpliktande. Det ville ha vore interessant å høyre om statsråden kan seie noko om kva som då må til for å få kontinuerleg utbygging. Kor lang forseinking er han villig til å leve med? Det er eitt spørsmål.

Eit anna spørsmål er det som gjeld reguleringsplanen, for det vert sagt her at ein må få reguleringsplanen ferdig. Det er eg hjartans enig i. Korleis vil då regjeringa tenkje dersom reguleringsplanen vert forseinka, f.eks. dersom bystyret i ein heilt hypotetisk situasjon skulle gå inn for andre traséval? Korleis vil det påverke framdrifta?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:56:34]: Jeg skal være veldig forsiktig med å svare på hypotetiske spørsmål. Det må lokale myndigheter håndtere. Jeg konstaterer at i Bergen har man nå blitt enige om et trasévalg. Det har man også blitt tidligere, men jeg legger til grunn at det er det man nå regulerer. Og så må vi kjøre en KS2-prosess, som gjør at vi får en god oversikt over kostnadsbildet.

Jeg har bare lyst til å svare litt på det som handler om Nasjonal transportplan. Ja, det ble laget en nasjonal transportplan. Den ble lagt fram i 2021. Den var lagt opp til å ta om lag halvparten av handlingsrommet i norsk økonomi. Jeg vil si at det kanskje ikke var veldig sannsynlig på det tidspunktet, men nå står vi i en helt ny situasjon.

Det som er vår felles utfordring, er at veldig mange av de prosjektene som vi alle sammen ønsker skal finne sted, både nasjonalt, regionalt og lokalt, er finansiert med en kraftfull opptrapping i bevilgningene til transport. Det kommer vi på mange måter ikke rundt. Det betyr at når vi skal lage en ny NTP, må vi også gjøre noen tøffe prioriteringer. Det skal vi gjøre i 2024.

Spørsmål 7

Anna Molberg (H) [11:57:49]: «Regjeringen innfører som kjent et forbud mot innleie fra bemanningsforetak til bygningsarbeid på byggeplasser i Oslo og Viken. Dette har skapt mye uro i byggenæringen fordi det alltid er et behov for å leie inn arbeidskraft i perioder med mange store byggeprosjekter. Regjeringen har varslet at forbudets virkninger skal vurderes og evalueres. Når vil den varslede evalueringen finne sted, og hva

skal til for at regjeringen opphever forbudet mot innleie fra bemanningsselskaper?»

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:58:26] : Regjeringen har fremmet en lovproposisjon for Stortinget med ulike forslag til innstramminger av innleiereglene, og i denne lovproposisjonen varsler vi også at vi vil fastsette et forbud mot innleie til bygningsarbeider på byggeplasser i Oslo-området. Et viktig formål med forslagene er å skape økt bruk av faste og direkte ansettelser i to-partsrelasjoner og dermed mindre bruk av innleie i tre-partsrelasjoner. Forbudet har som mål å skape varige endringer i virksomhetens bemanningsmetoder, og økt bruk av faste ansettelser kan også virke positivt på bl.a. organisering og rekruttering i næringen.

Hvor lang tid det tar å skape varige endringer, er usikkert. Det som imidlertid er sikkert, er viktigheten av å evaluere effekten av nye regler. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har allerede lyst ut et FoU-prosjekt der formålet er å følge utviklingen i forbindelse med de nye reglene, og det skal kartlegge hvilke virkninger dette får sammenlignet med situasjonen før endringene.

Evalueringen tar utgangspunkt i formålet med regelverksendringene, bl.a. om arbeidstakere i større grad oppnår fast ansettelse i virksomhetene der det tidligere er brukt innleie, om det skjer endringer i arbeidsvilkårene for de berørte arbeidstakerne, om det skjer endringer i virksomhetenes rekrutteringsstrategier og investeringer i kompetanse og om det skjer endringer når det gjelder organisering, utbredelse av tariffavtaler og arbeidstakernes medvirkning og medbestemmelse.

Resultatene fra prosjektet vil inngå i et arbeid med å evaluere tiltakene. En sluttrapport skal leveres høsten 2026, med delrapporteringer underveis, og prosjektet vil bli fulgt opp i samarbeid med partene i arbeidslivet.

Anna Molberg (H) [12:00:21] : Jeg takker for svaret. Nå er det under 2 pst. av arbeidsstokken i Norge som er innleid, og i byggenæringen er det litt mer, rundt 7–8 pst. Statsråden er selvfølgelig kjent med at det kom innstramminger på innleie i 2019. Dette har ført til en nedgang i antall innleide, og det har også ført til en økning i grunnbemanningen hos bedriftene. Dette er konklusjoner som nettopp har kommet i en rapport fra Institutt for samfunnsforskning i år. Mener statsråden det fremdeles er et presserende behov for å stramme så kraftig til som regjeringen gjør, eller hva mener statsråden er et akseptabelt nivå på innleie?

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:01:10] : Formålet med de nye innleiereglene er å øke bruken av faste og direkte ansettelser, og representanten viser her til et generelt nivå på innleie, herunder et landsgjennomsnitt.

Bruken innenfor Oslo-området, hvor det er foreslått et forbud, er høyere enn dette.

Meningen med dette er å skape varige endringer i virksomhetenes metoder, og jeg har registrert at i løpet av denne høsten, allerede før de foreslåtte endringene har trådt i kraft, er det selskaper som har vist til forslaget og ansatt flere i fast stilling. Flere bedrifter har ansatt direkte, bl.a. har man kunnet lese om en bedrift som har ansatt 137 nye. Hvis forbudet mot formodning ikke fører til positive endringer i norsk arbeidsliv, må vi vurdere hvilke endringer som må gjøres.

Anna Molberg (H) [12:02:14] : På grunn av sesongvariasjoner, produksjonstopper og rekrutteringsutfordringer benyttes som kjent innleie i flere ulike næringer. Dette anerkjenner tydeligvis regjeringen når det nå er forslag om unntak på høring. De unntakene regjeringen foreslår, skal gjelde helsepersonell og noen grupper med ekspertkompetanse. Men hva med alle de små og mellomstore bedriftene rundt omkring i landet: kultursektoren, arrangementsbransjen, reiselivsnæringen og egentlig hele industrien, alle bedriftene som ikke er bundet av en tariffavtale med de aller største fagforeningene? Hvordan har regjeringen egentlig gått fram i vurderingen av hvem som skal få unntak fra de nye innleieinnstrammingerne?

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:03:04] : Regjeringen mener den klare hovedregelen er at arbeidstakere bør være fast ansatt og direkte i et topartsforhold. Det er bakgrunnen for hvorfor vi har foreslått disse viktige endringene. Men så anerkjenner vi som representanten sier, at det er sesongvariasjoner, eplene i Hardanger plukkes om høsten, og også i fiskeriene, i verftsindustrien og i mange andre bransjer er det sesongvariasjoner. Derfor er det eksplisitte unntak knyttet til liv og helse når det gjelder helsepersonell, og det er generelt muligheter til å bruke innleie, men da forutsetter det at man har tariffavtaler. Målet og ønsket er høyere organisasjonsgrad i arbeidslivet.

Spørsmål 8

Presidenten [12:04:07] : Dette spørsmålet, fra representanten Lars Haltbrekken til helse- og omsorgsministeren, vil bli tatt opp av representanten Hilde Marie Gaebpie Danielsen.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [12:04:24] : «For den norske befolkningen har vi et stort helseregister som hjelper helse- og sosialvesenet med å lage målrettede tilbud til befolkningen. Dette finnes ikke for den samiske befolkningen, fordi etnisitet ikke kan re-

gistreres i nasjonale registre. Selv om helseforskningen viser helseforskjeller mellom samer og ikke-samer, har ikke regjeringen planer for hvordan ny og oppdatert kunnskap skal skaffes.

Hvordan skal Senter for samisk helseforskning svare på alle de omfattende oppdragene uten et oppdatert, representativt datagrunnlag?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:05:00]: Nasjonale minoriteter, representert ved en samisk befolkning, har noen andre utfordringer innenfor helse og levekår enn majoritetsbefolkningen. Det krever at tjenestene må tilpasses deres behov for å gjøre dem likeverdige. I den sammenheng er det av stor betydning å få mer og kontinuerlig kunnskap om helse og levekårene i den samiske befolkningen.

Helse- og omsorgsdepartementet har gitt Senter for samisk helseforskning ved Institutt for samfunnsmedisin på Universitetet i Tromsø i oppgave å framskaffe ny kunnskap om helse og levekår til den samiske befolkningen i Norge. For å bidra til driften av senteret finansierer Helse- og omsorgsdepartementet over statsbudsjettet en årlig grunnfinansiering på i overkant av 6 mill. kr. I statsbudsjettet for 2023 foreslår jeg en grunnfinansiering på vel 6,4 mill. kr.

Det er riktig som representanten viser til, at etnisitet ikke kan registreres i nasjonale helseregistre. Etter EUs personvernforordning krever registrering av helseopplysninger knyttet til samisk etnisitet enten en lovhjemmel eller at de registrerte samtykker. Vi må også respektere det svært viktige kravet og den folkerettslige forpliktelsen om at det samiske miljøet skal ha kontroll på dataene og på forskningen som skjer på den samiske befolkningen.

SAMINOR-undersøkelsene og andre befolkningsbaserte helseundersøkelser som registrerer samisk etnisitet, er basert på samtykke. Opplysninger i disse registrene kan kobles til andre opplysninger, og det gir oss viktig kunnskap om helse og levekår i den samiske befolkningen. Et problem med samtykkebaserte registre er at det kan være vanskelig å få deltakere som er representative for hele den samiske befolkningen.

Registrering uten den enkeltes samtykke kan sikre representativitet, men det har vi ikke lovhjemmel til i dag. I tillegg har Sametinget fastsatt Etske retningslinjer for samisk helseforskning, som vi må respektere. De sier at ved samisk helseforskning skal det foreligge et samisk kollektivt samtykke.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [12:07:31]: Den tilgjengelige dataen om samisk befolkning er nå svært gammel eller fra et begrenset geografisk område. For eksempel er det særdeles lite eller ingen tilgjengeli-

ge helsedata og kunnskap fra sørsamiske og lulesamiske områder. Dette er svært sårbart.

Det er som ministeren sier: Vi trenger SAMINOR, men det vi trenger nå, er en ny helse- og levekårsundersøkelse, og den er på gang, som også ministeren kjenner til – SAMINOR 3. Men dessverre ser vi at regjeringen ikke har med SAMINOR 3 i sitt statsbudsjett. Hvordan mener ministeren at det skal kunne svares på alle de omfattende oppdragene uten det oppdaterte og representative datagrunnlaget når den finansieringen ikke er realiserbar uten statsstøtte? I så fall: Hvilke andre fagmiljøer tenker helse- og omsorgsministeren har samme omfattende kompetanse og erfaring med samisk helse- og levekårsforskning som det som er oppbygd gjennom 20 år i Senter for samisk helseforskning?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:08:37]: Det er vel ingen som kan sammenlignes med Senter for samisk helseforskning, som vi har tilknyttet Universitetet i Tromsø. Jeg tenker at vi må samle og bruke de forskningsmiljøene vi har, og heller se på hvordan de løser sitt oppdrag. Senter for samisk helseforskning har bedt om en samlet bevilgning på 60 mill. kr til SAMINOR over statsbudsjettet, fordelt over perioden 2023–2025. Det er krevende å finne midler til SAMINOR nå, og det er de også klar over. Jeg mener at man må søke å bruke de ressursene som er tilgjengelige, slik at vi hele tiden har et godt kunnskapsgrunnlag for å tilrettelegge de helsetjenestene vi har – også godt for den samiske befolkningen.

Men, igjen, til det som handler om samtykke: Der må vi forholde oss til lovene og forordningene og også til Sametinget.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [12:09:38]: Det er tre elementer som skiller seg ut i den tidligere SAMINOR-forskningen, og det er vold i nære relasjoner, diskriminering og kroniske livsstilssykdommer. Det har også kommet fram at hele 49 pst. av samiske kvinner er blitt utsatt for vold. Dette bekymrer meg, og det burde også bekymre ministeren.

Vi skal heller ikke ha det slik som den eldre samiske mannen som ble feildiagnostisert av helsepersonell fordi de trodde at han snakket et tullespråk. Han forklarte: «Sijhtim dah edtjieh mannem guarkedh jih dellie buektiehtim ajve mov gielesne burkiestidh.» Jeg tillater meg å oversette: Jeg vil bare bli forstått, og det klarer jeg bare med å beskrive på mitt språk. Mannen snakket da samisk.

Likeverdige helsetjenester er ikke det samme som å ha like helsetjenester, de må tilpasses befolkningen. Så da spør jeg helseministeren hvordan hun og regjeringen har tenkt å oppfylle lovpålagte tjenester om samisk helse, som Norge har påtatt seg, og følge menneskerettighe-

tene slik de er slått fast i konvensjoner, deriblant i ILO-konvensjon nr. 169, uten oppdatert helsedata.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:10:45]: Til de eksemplene som representanten viser til: Vold i nære relasjoner må vi forebygge med et sett av virkemidler som jeg mener går langt utover helsetjenestens ansvar for å gi gode og likeverdige helsetjenester til dem som trenger det. Det at man har ugreie opplevelser i møte med helsetjenesten, må vi også forebygge kunnskapsbasert og ta tak i de utfordringene som ligger. De nevnte eksemplene tenker jeg det går an å jobbe med uavhengig av det kunnskapsgrunnlaget man har, men for oss er det viktig at vi fortsatt har et forskningsmiljø som er dedikert til helseforskning på den samiske befolkningen, og at de har en kontinuerlig kunnskapsutvikling som gjør at vi kan jobbe kunnskapsbasert med å forbedre tjenestene som møter våre samiske innbyggere.

Spørsmål 9

Presidenten [12:11:43]: Dette spørsmålet, fra representanten Thorleif Fluor Vikre til helse- og omsorgsminister Ingvild Kjerkol, tas opp av representanten Morten Wold.

Morten Wold (FrP) [12:11:57]: «Det er kommet frem at 20 kreftpasienter som har deltatt i Norwait-studien, fikk tilbakefall, og 8 fikk spredning. Det har også fremkommet at mer enn halvparten av pasientene ikke skulle vært med i studien i utgangspunktet. Dårlig kontroll og slurv har ført til at pasienter og pårørende er satt i en grusom situasjon. At slikt skjer i det offentlige helsevesenet, er helt uakseptabelt.

Hvordan vil statsråden følge opp situasjonen, og hvilke tiltak vil hun gjøre for å sikre at slike episoder ikke gjentar seg?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:12:32]: Jeg kjenner denne saken bare gjennom media og spørsmålet stilt av representanten Fluor Vikre. Det gjør at jeg ikke kan uttale meg konkret om saken. Jeg har heller ingen rolle i å følge opp avvik. Det tror jeg også representanten er godt kjent med.

Kliniske behandlingsstudier, som dette er snakk om, er strengt regulert. Helseforskningsloven skal ivareta sikkerheten til pasienten som deltar, og sikre at forskningen vi trenger for å utvikle ny behandling, utøves og organiseres forsvarlig. Det er derfor svært alvorlig når forskningsprosjekter ikke gjennomføres i tråd med gjeldende regelverk og de tillatelsene som er gitt.

Det er institusjonenes ansvar å sikre at krav etter helseforskningsloven og forskningsetiske retningslinjer

følges opp. Jeg ser av medias dekning at både Helse Bergen og Helse Stavanger tar saken på stort alvor. Jeg forutsetter at de går grundig inn i Helsetilsynets vedtak og følger opp.

Morten Wold (FrP) [12:13:43]: Jeg takker statsråden for svaret. Det var grundig.

Dette er altså pasienter som vil måtte forholde seg til Norsk pasientskadeerstatning. Tidligere har 18 av de fremste advokatene på pasientskader fremmet sterk kritikk mot NPE og deres system. Det som trekkes frem nå, er bl.a. at det ikke legges opp til møter med de skadelidte, og NPE baserer heller ikke beslutningene sine på epikriser og journaler. Det fratar pasientene muligheten til å forklare sin egen livssituasjon og skaper ensidighet i sakene.

Hvordan vil statsråden sikre tilstrekkelig rettssikkerhet for pasientene som nå må fremme sin sak overfor NPE etter denne studien?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:14:27]: Jeg har litt tilbake i tid – med fare for å ha glemt datoen skal jeg ikke referere til den – hatt et møte med Advokatforeningen og NPE om disse spørsmålene. Det var et veldig godt møte – med en veldig lik situasjonsforståelse og også med samme holdning til ordningen vi har gjennom NPE, som er en raus og god ordning – om hvordan man skal jobbe med å sikre gode prosesser for å trygge rettsikkerheten til de pasientene som er aktuelle for å benytte seg av ordningen. Det anser jeg som en dialog som er etablert, og som har vært produktiv. Det var også tilbakemeldingen fra Advokatforeningen, som understreket at de mener vi har et godt system som sikrer rettssikkerheten til pasienter som trenger det.

Morten Wold (FrP) [12:15:27]: Jeg synes også det er litt spesielt at i denne saken får de som har vært ansvarlig for studien, beholde sin autorisasjon, og det oppleves heller ikke at de får noen andre former for reaksjoner eller sanksjoner. Hva tenker statsråden om det, og hvilke reaksjoner vil statsråden kunne rette mot helseforetaket for å sikre at de ansvarlige ikke vil stå ansvarlig også for fremtidige studier?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:16:01]: Ifølge Aftenposten har Helsetilsynet truffet vedtak i tre tilsynssaker som gjelder Norwait-studien. Helse Bergen og prosjektlederen har ifølge tilsynet brutt helseforskningsloven og helsepersonelloven. Jeg er glad for at Helse Bergen og Helse Stavanger tar saken på stort alvor, og jeg forutsetter at de går grundig inn i Helsetilsynets vedtak og følger opp.

Spørsmål 10

Fra representanten Andreas Sjalg Unneland til justis- og beredskapsministeren:

«Den 29. oktober i år demonstrerte en gruppe på 30–40 nazister fra Den nordiske motstandsbevegelsen utenfor Stortinget og marsjerte ned Karl Johans gate og videre mot Pilestredet før de ble stanset av politiet. Nazismen representerer den mest destruktive bevegelsen verden har sett.

Hvordan arbeider statsråden og regjeringen for å hindre rekruttering til disse miljøene, har politiet tilstrekkelige ressurser til å stanse ulovlige markeringer, og hvordan arbeider man sammen med andre nordiske land mot trusselen fra organiserte høyreekstreme?»

Spørsmål 11

Fra representanten Ingunn Foss til justis- og beredskapsministeren:

«Regjeringens justispolitikk har ført til stor usikkerhet både hos politiet, domstolene og kriminalomsorgen. Samtidig som regjeringen har levert et forslag til budsjett som Domstoladministrasjonen mener «innebærer et tilpasningsbehov i 2023 i størrelsesorden 120 mill. kr», fastholder statsråden at regjeringen vil reverse domstolsreformen.

Hvordan ser statsråden for seg at domstolene skal gjennomføre en reversering med de økonomiske rammene regjeringen legger opp til?»

Presidenten [12:16:38]: Disse spørsmålene er utsatt til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 12

Fra representanten Sveinung Stensland til justis- og beredskapsministeren:

«VG avslørte 2. november at regjeringen vurderer kutt i politiets tilstedeværelse i byene. Etter kraftig kritikk fra kolleger i Arbeiderpartiet, Politiets Fellesforbund og ansatte i politietaten ga statsråden uttrykk for at hun trakk utredningen. En uke senere kunne samme avis avsløre at statsrådets snuoperasjon var et spill for galleriet, og at de likevel vurderer alternativer for å flytte politifolk ut av byene.

Kan statsråden avkrefte at hun vil flytte politifolk ut i distriktene på bekostning av byene?»

Presidenten [12:16:41]: Dette spørsmålet er trukket.

Sak nr. 2, ordinær spørretime, er dermed omme.

Sak nr. 3 [12:16:46]

Referat

Presidenten [12:16:49]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke. Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.17.

